

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Prop. 11 L

(2014–2015)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om utenriktjenesten (utenriktjenesteloven)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5			
2	Lovforslagets bakgrunn	7	5.8	Annen utsending	20
2.1	Utenriktjenesteloven – gjeldende rett	7	5.8.1	Gjeldende rett	20
2.2	Høringen	7	5.8.2	Forslaget i høringsnotatet	20
			5.8.3	Merknader fra høringsinstansene	20
			5.9	Valgt utenriktjenestemann – Honorær representant	20
3	Utenriktjenestens oppgaver ...	9	5.9.1	Gjeldende rett	20
3.1	Gjeldende rett	9	5.9.2	Forslaget i høringsnotatet	20
3.2	Forslaget i høringsnotatet	9	5.9.3	Merknader fra høringsinstansene	21
3.3	Merknader fra høringsinstansene	10	5.10	Lokalt ansatt	21
			5.10.1	Gjeldende rett	21
			5.10.2	Forslaget i høringsutkastet	21
			5.10.3	Om privat ansatte	22
			5.10.4	Merknader fra høringsinstansene	22
4	Utenriksstasjoner	11	6	Tjenesteforhold knyttet til personellgrupper	23
4.1	Gjeldende rett	11	6.1	Flytteplikt	23
4.2	Forslaget i høringsnotatet	11	6.1.1	Gjeldende rett	23
4.3	Merknader fra høringsinstansene	11	6.1.2	Forslaget i høringsnotatet	23
			6.1.3	Merknader fra høringsinstansene	24
5	Personell og representanter ved utenriksstasjon	12	6.1.4	Utenriksdepartementet	
5.1	Gjeldende rett	12		bemerket	24
5.2	Forslaget i høringsnotatet	12	6.2	Hjemkalling og rådighet	25
5.3	Opphevelse av benevnelsen «administrativt personell»	12	6.2.1	Gjeldende rett	25
5.3.1	Merknader fra høringsinstansene	13	6.2.2	Forslaget i høringsnotatet	25
5.4	Om utsendt utenriktjenestemann – bortfall av fagtenestemanns- begrepet	13	6.2.3	Merknader fra høringsinstansene	26
			6.2.4	Utenriksdepartementet	
				bemerket	26
5.4.1	Gjeldende rett	13	6.3	Krav om statsborgerskap	26
5.4.2	Forslaget i høringsnotatet	13	6.3.1	Gjeldende rett	26
5.4.3	Vurdering av kjønnsnøytrale begrep	14	6.3.2	Forslaget i høringsnotatet	26
5.4.4	Merknader fra høringsinstansene	15	6.3.3	Merknader fra høringsinstansene	27
5.5	Om spesialutsending	15	6.4	Om begrensninger mht verv og forretningsdrift	27
5.5.1	Gjeldende rett	15	6.4.1	Gjeldende rett	27
5.5.2	Forslaget i høringsnotatet	15	6.4.2	Forslaget i høringsnotatet	27
5.5.3	Særlig om spesialutsendingene fra forsvarsmyndighetene	16	6.4.3	Merknader fra høringsinstansene	27
5.5.4	Merknader fra høringsinstansene	17	6.5	Vernetting	28
5.5.5	Utenriksdepartementet bemerket	18	6.5.1	Gjeldende rett	28
5.6	Foreldet henvisning til Innovasjon Norge i loven av 2002	19	6.5.2	Forslaget i høringsnotatet	28
5.7	Åremål	19	6.5.3	Merknader fra høringsinstansene	28
5.7.1	Gjeldende rett	19	7	Myndighetsutøvelse	29
5.7.2	Forslaget i høringsnotatet	19	7.1	Overoppsyn – utenriksstasjonenes rang	29
5.7.3	Merknader fra høringsinstansene	19	7.1.1	Gjeldende rett	29
5.7.4	Utenriksdepartementet bemerket	20	7.1.2	Forslaget i høringsnotatet	29
			7.1.3	Merknader fra høringsinstansene	29
			7.2	Notarialforretninger og vigsel	29
			7.2.1	Gjeldende rett	29

7.2.2	Forslaget i høringsnotatet	29	10	Merknader til de enkelte	
7.2.3	Merknader fra høringsinstansene	31		bestemmelser i lovforslaget	34
7.3	Gebyr	31		Forslag til lov om utenriktjenesten	38
8	Endringer i andre lover	32			
9	Økonomiske og administrative				
	konsekvenser	33			

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Prop. 11 L

(2014–2015)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om utenriktjenesten (utenriktjenesteloven)

*Tilråding fra Utenriksdepartementet 31. oktober 2014,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Utenriksdepartementet fremmer i denne proposisjonen forslag til ny lov om utenriktjenesten. Loven har til hensikt å angi formålet med utenriktjenesten og organiseringen av utenriksstasjonene, deres personale, krav, plikter og utøvelse av myndighet ved utenriksstasjonene.

Forslaget til ny lov regulerer de samme områdene som i gjeldende lov om utenriktjenesten fra 2002, men det er gjort endringer særlig når det gjelder definisjonene av ulike personellgrupper og deres plikter. Det er også gjort redaksjonelle endringer for å gi loven en logisk oppbygging, og språket er modernisert.

Den nye loven fastslår i likhet med gjeldende lov at formålet med utenriktjenesten er å fremme norske interesser og yte bistand til norske borgere. I tillegg presiseres det at utenriktjenestens oppgaver også innebærer ivaretagelse av støtte til norsk næringsliv i utlandet.

Lov om utenriktjenesten er av særlig betydning for å avklare de ulike personellgruppene på utenriksstasjonen. For å gi en mer oversiktlig fremstilling er det gitt definisjoner av de enkelte

personellgrupper. Det viktigste skillet går mellom utsendt og lokalt ansatt personell. Loven medfører en forenkling ved at benevnelsene fagtjenestemann og utsendt administrativt personell bortfaller, men omfattes av samlebegrepet utsendt utenriktjenestemann. Dette gir særlig utslag ved at flytteplikten er utvidet til å gjelde alle som er fast ansatt i Utenriksdepartementet som reiser ut for mer enn ett år, og således styrker det handlingsrom departementet trenger for å besette stillinger på utenriksstasjonene. Likeså kan departementet hjemkalle alle utsendte utenriktjenestemenn, herunder spesialutsendingene fra andre fagetater når tjenestlige hensyn tilsier det. Det åpnes videre for å ansette på åremål til sammen inntil åtte år i stillinger der utenriksstasjonen forvalter oppgaver for andre statlige etater.

Spesialutsendingene er utsendinger fra andre statlige etater som er utsendt for å ivareta særlige formål ved utenriksstasjon. Opprettelse av slike stillinger skjer i nært samråd med og ved rammeoverføring fra det berørte departement. Det presiseres at for spesialutsendingene fra forsvars-

myndighetene kan det gjøres unntak fra kravet om at disse skal ansettes midlertidig i Utenriksdepartementet. Dette er en videreføring av ordningen i nåværende lov, men som her nedfelles i lovteksten.

Lokalt ansatte ved utenriksstasjonene ivaretar i dag et bredt spekter av oppgaver ved utenriksstasjonene. I ny lov er det derfor foreslått å fjerne dagens formelle begrensning der disse kun er å anse som administrativt personell. Det presiseres i ny lov at de er ansatt direkte ved utenriksstasjon.

I ny lov er begrepet valgt utenriksstjenestemann endret til honorær representant for å har-

monere bedre med Wien-konvensjonen om konsulært samkvems begrepsbruk, samt å avgrense mot tjenestemannsbegrepet.

Paragrafen om hvilket verneting som gjelder i tjenesterelaterte saker er endret slik at lokalt ansatte og honorære representanter som hovedregel vil ha verneting i det landet der de har sitt arbeidsted, men at partene kan avtale annet verneting etter at en tvist er oppstått. Endringen er i tråd med internasjonal rettsutvikling på området.

2 Lovforslagets bakgrunn

2.1 Utenriktjenesteloven – gjeldende rett

En revisjon av utenriksloven av 1958 fant sted i 2002 med vedtagelse av ny utenriktjenestelov og utenriksinstruks. I årene etter at utenriktjenesteloven av 2002 ble vedtatt har det pågått en omfattende reformprosess i Utenriksdepartementet. Reformarbeidet har især fokusert på organisering av tjenesten og klargjøring av dens oppgaver. Lov om utenriktjenesten danner rettslig ramme for en tjeneste som har til oppgave å ivareta Norges samlede interesser i en globalisert verden. Lovens formålsparagraf speiler dette.

Utenriksdepartementet nedsatte i 2009 en intern arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å fremme forslag til endringer av de administrative bestemmelser, med særlig vekt på de ulike personellgruppers rettsstilling, rettigheter og plikter. Det har vært en målsetting å legge til rette for et rammeverk som sikrer tilstrekkelig fleksibilitet til å ivareta en utenriktjeneste i endring. Loven regulerer de samme områder som er regulert i loven fra 2002, men innebærer også en ny bestemmelse om bruk av åremål, samt såpass omfattende materielle og redaksjonelle endringer at det anses riktig å kalle dette en ny lov fremfor en endringslov. De foreslåtte endringer i utenriktjenesteloven vil nødvendiggjøre korresponderende justeringer i utenriksinstruksen.

2.2 Høringen

Utkast til ny lov var på alminnelig høring våren 2012 hos følgende høringsinstanser:

Statsministerens kontor
Departementene

Direktoratet for utviklingssamarbeid – NORAD
Fredskorpset
Statistisk Sentralbyrå

Riksrevisjonen

Eksportutvalget for Fisk – EFF (nå Norsk Sjømatråd)

Innovasjon Norge – IN

Akademikerne

Hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede – Unio

Landsorganisasjonen i Norge – LO

Norges Rederiforbund

Næringslivets Hovedorganisasjon – NHO

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund – YS

Departementet mottok i første høringsrunde realitetsuttalelser fra:

Finansdepartementet,

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (nå Kommunal- og moderniseringsdepartementet)

Forsvarsdepartementet

Justis- og beredskapsdepartementet

Akademikerne

Landsorganisasjonen i Norge – LO

Departementet mottok videre svar om at det ikke var merknader fra:

Arbeidsdepartementet

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Fiskeri- og kystdepartementet

Kunnskapsdepartementet

Landbruks- og matdepartementet

Miljøverndepartementet

Samferdselsdepartementet

Innovasjon Norge – IN

Merknadene i første høringsrunde var i hovedsak knyttet til omtalen av spesialutsendingene fra forsvarsmyndighetene. Andre høringsrunde var derfor rettet særskilt mot de høringsinstansene som hadde merknader til dette. Departementet har i stor grad søkt å imøtekomme merknadene knyttet til at det synes riktig å benevne disse som spesialutsendinger, samtidig som det er behov for klarhet mht. hvem som anses å være spesialutsending

ved norsk utenriksstasjon. Det legges dermed til rette for en videreføring av den praksis som er lagt til grunn under gjeldende lov.

På bakgrunn av høringsuttalelsene ble utkast til ny lov videreført i annen gangs høring med unntak av forslag om særskilt omtale av sivile og militære utsendinger fra forsvarsmyndighetene. Disse vil i stedet, på lik linje med etter loven av 2002, omfattes av det gjeldende spesialutsendingsbegrepet. Spesialutsendingsbegrepet er med andre ord videreført slik at det er de samme utsendingene som omfattes av begrepet etter loven av 2002 som i ny lov, men det presiseres i lovteksten at det kan gjøres unntak fra kravet til midlertidig ansettelse i departementet for spesialutsendingene fra forsvarsmyndighetene.

I andre høringsrunde ble det også foreslått en ny bestemmelse om begrenset bruk av ansettelse på åremål. Aktuelle høringsinstanser ga uttrykk for forståelse for behovet og fremmet ingen sterke innvendinger til forslaget, men poengterte at det må legges til rette for at ansatte i åremålsstillingene innvilges permisjon fra sitt ansettelsesforhold i annen statlig etat.

Høringsnotatet i andre runde våren 2014 ble sendt til:

Finansdepartementet
Forsvarsdepartementet
Justis- og beredskapsdepartementet
Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Akademikerne

Hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede – Unio

Landsorganisasjonen i Norge – LO

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund – YS

I andre høringsrunde mottok departementet merknader fra:

Finansdepartementet

Forsvarsdepartementet

Justis- og beredskapsdepartementet

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Landsorganisasjonen i Norge – LO

På bakgrunn av merknadene ble et forslag som kun omhandlet omtalen av spesialutsendingene fra forsvarsmyndighetene sendt på en tredje høring i juni 2014. Høringen ble gitt kort frist da det hadde vært tett kontakt med de berørte departementer, og fordi forslaget var av svært begrenset art. Denne ble sendt til:

Finansdepartementet

Forsvarsdepartementet

Departementet mottok merknader fra begge høringsinstanser og fremmet et forslag knyttet til omtalen av spesialutsendinger fra forsvarsmyndighetene, som det er enighet om hos de berørte departementene.

Høringsinstansenes syn vil bli gjengitt under omtalen av de enkelte lovforslagene.

3 Utenriks tjenestens oppgaver

3.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov § 1 er lovens formålsparagraf og angir utenriks tjenestens overordnede mandat. Den slår fast at utenriks tjenestens oppgave er å ivareta og fremme Norges interesser overfor utlandet, samt å gi råd og hjelp til nordmenn i utlandet. Den slår videre fast at utenriks tjenestens oppgaver ivaretas av departementet og utenriksstasjonene.

3.2 Forslaget i høringsnotatet

Utkastet § 1 samsvarer med gjeldende lov § 1 med unntak av tillegget om «juridiske personer» i første ledd nr. 2 og språklig justering av «vedkommende departement» til «departementet».

Departementet tilrådte at departementet viderefører tidligere lovers (1958 og 2002) alminnelige definisjon av utenriks tjenestens oppgaver.

I forarbeidene til 2002-loven heter det blant annet at: «Utviklingen i det internasjonale samfunn har siden den någjeldende loven ble vedtatt i 1958 gått i retning av stadig mer omfattende internasjonalt samarbeid for å løse globale problemer. I tråd med denne utviklingen har utenriks tjenestens oppgaver og mål i økende grad rettet seg inn på ivaretagelse av nasjonenes felles interesser».

I St.meld. nr. 11 (1989–90) fremgår det at:

«Etter Regjeringens oppfatning bør Utenriksdepartementets oppgave være å fremme Norges interesser i forhold til utlandet, herunder både våre særinteresser og de interesser som vi har felles med andre land, bl.a. ved å bidra til at verdenssamfunnet finner frem til løsninger på internasjonale spørsmål.»

«Ved behandlingen av meldingen uttalte en enstemmig Utenrikskomité at denne formuleringen gir en dekkende beskrivelse av Utenriksdepartementets oppgaver og ba departementet fremme forslag til endring i både formålsbestemmelse og eventuelt i andre

tilknyttede lovbestemmelser (Innst. S. nr. 181-1989–90).»

Det ble derfor i loven av 2002 presisert at både norske særinteresser og de interesser vi har felles med andre land skal prioriteres av utenriks tjenesten. Dette er foreslått videreført.

Gjeldende lov anvender formuleringen «Utenriks tjenesten har til oppgave» og utkastet anvender formuleringen «Utenriks tjenestens oppgaver er». I begge tilfeller må «oppgave» tolkes som en henvisning til utenriks tjenestens formål.

Regjeringen la frem St. meld. nr. 15 (2008–2009) «Interesser, ansvar og muligheter» som gir en samlet fremstilling av innretning av norsk utenrikspolitikk. Stortingsmeldingen bygger på en rekke særmeldinger om ulike internasjonalt rettede tema. I stortingsmeldingen er det særlig fokus på spørsmål som sikkerhet, engasjement, økonomi, energi, klima og miljø, internasjonal organisering og strategiske og operative utfordringer. Norges innsats for ivaretagelse av egne interesser og interesser felles med andre land videreføres, slik at den overordnede beskrivelse i formålsparagrafen fortsatt er dekkende.

Utenrikskomiteen bemerker i Innst. S. nr. 36 (2008–2009) at

«Utenriksdepartementet involveres tyngre i innenrikspolitiske spørsmål, mens andre departementer blir viktigere for gjennomføringen av norsk utenrikspolitikk. Det medfører at andre departementer og direktorater får økt internasjonal tyngde, bidrar med økte ressurser og utvider det utenrikspolitiske handlingsrommet. Samtidig vokser kompetansekravet og behovet for god samordning og konsistens i utenrikspolitikken. Dette både utfordrer og understreker Utenriksdepartementets oppgave med å samordne en helhetlig utenrikspolitikk.»

Ny utenriks tjenestelov tar sikte på å legge rammene for å bygge opp under en fleksibel og moderne innrettet tjeneste.

I høringen foreslo departementet å legge til en presisering om at råd og hjelp til juridiske personer også er en del av utenriktjenestens oppgaver. Dette vil samsvare med praksis i dag og reflektere den senere tids økende fokus på å bidra til fremme av norsk næringsliv i utlandet. Med tilføyelsen knyttet til norsk næringsliv er innværende formålsparagraf fortsatt dekkende.

Departementet vurderte spørsmålet om norsk utenriktjeneste har til oppgave å hjelpe nordiske borgere og statsløse med opphold i Norge mm. Forpliktelser knyttet til bistand mellom de nordiske landene er regulert i egen avtale, og departementet fant det ikke naturlig å ta henvisning til dette inn i lovteksten. Når det gjelder andre personer, herunder for eksempel statsløse med opphold i Norge, ble det i høringen vist til at lovhjemmelen gir en ramme og rettesnor for utenriktjenesten, men at det deretter blir et spørsmål om prioriteringer ut fra midler og skjønn i den enkelte sak. Det betyr at det kan være tilfeller der det vil være naturlig for utenriktjenesten å yte bistand til ikke-norske statsborgere, for eksempel til personer med opphold i Norge. Dette samsvarer med den fortolkning som også er lagt til grunn i 2002-loven.

Til spørsmålet om det kan stilles rettskrav til bistand fra utenriktjenesten fra den enkelte borger eller juridiske person, viste departementet til at det er naturlig å videreføre den fortolkning som er lagt til grunn i 2002-lovens forarbeider, der det fremkommer at «Reglene i utkastet § 1 nr. 2 og nr. 3 er ikke ment å gi den enkelte borger noen rett til å kreve at utenriktjenesten skal intervensere i en bestemt enkeltsak. Spørsmålet om utenriktjenesten skal gripe inn i konkrete tilfeller er undergitt forvaltningens frie skjønn. Denne forståelsen har også tidligere vært lagt til grunn både i teori og praksis».

I april 2011 ble det lagt frem en stortingsmelding om konsulære saker (Meld. St. 12 (2011–2012) Bistand til nordmenn i utlandet). Denne avklarer videre innretning for håndtering av konsulære saker. Det er derfor foreslått å presisere i loven at råd og hjelp også ytes til juridiske perso-

ner. Det forstås på samme måte som ovenfor, at det ikke innebærer at det kan stilles rettskrav til slik bistand. Det skal heller ikke innebære behov for økte ressurser.

Departementet vurderte om § 1 nr. 2 og nr. 3 er overlappende og om det ville være naturlig å slå disse sammen. Det foreslo å beholde strukturen fra 2002-loven fordi § 1 nr. 3 kom inn i 2002-loven ut fra et ønske om å presisere at konsulære oppgaver står sentralt i utenriktjenestens arbeid, og for mer presist å påpeke de konsulære oppgaver som ikke fanges opp i § 1 nr. 2, eksempelvis vigslar, notarius-publicus-funksjoner og andre typer konsulære tjenester. Dette er av minst like stor betydning i dag.

I høringen ble det videre foreslått å endre lovteksten fra «Vedkommende departement» til «Departementet». Dette er en språklig justering som er gjort gjennomgående i loven, etter anbefaling fra Justisdepartementets lovavdeling. I nåværende lov fremgår det at utenriktjenestens oppgaver ivaretas av utenriksstasjonene og det regjeringsdepartement som Kongen bestemmer. Det er nedfelt i utenriksinstruksens kap. 1 § 1 at «utenriktjenesten utgjøres av Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene». Det ble i høringsutkastet lagt til grunn at det er Utenriksdepartementet med utenriksstasjonene det henvises til i loven, selv om de aktuelle bestemmelsene i hovedsak knytter seg til virke ved utenriksstasjonene.

Det har vært en viss uklarhet knyttet til rekkevidden av norsk lov for all virksomhet i tilknytning til norsk utenriksstasjon. Det henvises for øvrig til bemerkning i forarbeider til loven av 2002, om at det er et alminnelig anerkjent prinsipp i den interlegale rett at hver stats eller annet folkerettssubjekts organer er underlagt og anvender sin egen rett, selv om disse organene befinner seg på fremmed territorium.

3.3 Merknader fra høringsinstansene

Det fremkom ingen merknader fra høringsinstansene. Forslaget opprettholdes.

4 Utenriksstasjoner

4.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov § 2 regulerer hva som regnes som utenriksstasjon og navngir disse.

Diplomatiske forbindelser opprettes ved avtale mellom suverene stater og blir ofte fulgt opp med utveksling av ambassadører og opprettelse av ambassader. En ambassade representerer avsenderstaten og beskytter dens og dens borgeres interesser, men formidler også informasjon og fremmer forbindelser mellom begge land. Konsulære stasjoner opprettes også etter gjensidig avtale, og konsulære stasjoner kan etableres uten diplomatiske forbindelser mellom statene. Mens hovedtyngden av det diplomatiske arbeidet utføres med eller gjennom vertslandets sentralmyndigheter, kanaliseres det konsulære arbeidet i hovedsak via lokale eller regionale myndigheter. En ambassade utfører derfor også konsulært arbeid og har ofte en egen konsulatavdeling, mens et konsulat langt sjeldnere befatter seg med diplomatisk arbeid. Et konsulat kan være bemannet med utsendt, norsk personell eller med en oppnevnt lokal person, en honorær representant. Mens diplomatisk personell har full immunitet i mottagerlandet, har konsulært personell kun immunitet under utførelse av konsulære embetshandlinger.

4.2 Forslaget i høringsnotatet

Justeringene som er foreslått er hovedsakelig av språklig art og følger av endrede definisjoner i andre bestemmelser.

Departementet foreslo å erstatte «utenriksorgan» med «utenriksrepresentasjon» fordi begrepet «organ» ikke vanligvis benyttes i tilknytning til utenriksstjenesten, mens «representasjon» fremstår mer passende og dekkende.

Begrepet «fagtjenestemann» bortfaller og erstattes med «utsendt utenriksstjenestemann», som følge av at dette blir den nye samlebetegnelsen på utsendte UD-ansatte.

Begrepet «valgkonsulat» erstattes med «honorær utenriksstasjon», som følge av bortfall av «valg» til fordel for betegnelsen «honorær».

Utenriksstjenesten må være i stand til å reagere raskt for å ivareta lovpålagte oppgaver, og loven § 2 nevner hvilke typer utenriksstasjoner Norge kan opprette. Nye behov og muligheter kan resultere i krav om ny type tilstedeværelse, og departementet vurderte om gjeldende lov § 2 gir tilstrekkelig fleksibilitet i så måte. Loven ramser i § 2 opp de ordinære utenriksstasjonene (ambassade, konsulær stasjon og fast delegasjon), men har også tillegget «eller annet utenriksorgan». Departementet mente at det gir tilstrekkelig hjemmel for å opprette ambassadekontorer og -seksjoner og representasjonskontorer med begrensede ressurser og uten permanent kontor. Departementet la til grunn at også slik stasjon, eventuelt kombinert med sideakkreditering, forutsettes i prinsippet å kunne håndtere ulike typer henvendelser fra vertslandet eller anmodning om bistand fra nordmenn. Det operative sentret i Utenriksdepartementet vil kunne bistå ved konsulære henvendelser som slike stasjoner får. Videre kom departementet frem til at loven gir tilstrekkelig fleksibilitet også for andre fremtidige behov, eksempelvis opprettelse av felles nordiske representasjonskontorer. Departementet foreslo derfor ingen endring på dette punkt. I henhold til Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem artikkel 2, jf. art. 12 (og Wien-konvensjonen om konsulært samkvem artikkel 4) ligger det for øvrig til vertslandet å godkjenne opprettelse av faste stasjoner og evt. annet utenriksorgan.

For øvrig foreslås ingen materielle endringer.

4.3 Merknader fra høringsinstansene

Det var ingen merknader til forslaget. Det videreføres derfor som foreslått.

5 Personell og representanter ved utenriksstasjon

5.1 Gjeldende rett

I loven av 2002 omfatter samlebegrepet *utenrikstjenestemann* både fagtjenestemann, spesialutsending og valgt utenrikstjenestemann. Videre omfatter samlebegrepet *utsendt utenrikstjenestemann* både fagtjenestemann og spesialutsending. Der nest omfatter samlebegrepet *administrativt personell* både utsendt administrativt personell med undergruppene kansellist og fullmektig, samt lokalt ansatte. Begrepsbruken er knyttet til de ulike krav som stilles til de enkelte personellgrupper, hvilke plikter og rettigheter de har og hvilken myndighetsutøvelse som ligger til deres stilling.

5.2 Forslaget i høringsnotatet

Den oversikt som fremgår av gjeldende lov § 3, med en samlet oversikt over de personellgrupper som finnes i utenrikstjenesten, ble ansett overflødig, da disse er foreslått definert i de etterfølgende bestemmelser. Bestemmelsene i lovutkastet §§ 3-6 gir en oversikt over personellgrupper som er ved utenriksstasjon. Forslaget medfører en forenkling blant annet ved bortfall at begrepene utenrikstjenestemann, fagtjenestemann og administrativt personell, slik at utenrikstjenesten vil ha færre personellgrupper og større fleksibilitet mht å ivareta de ulike oppgaver.

Departementet foreslo å gjøre begrepet «utsendt utenrikstjenestemann» til ny samlekategori for alle UD-utsendte. I likhet med 2002-loven vil samlebetegnelsen også omfatte spesialutsendinger.

Videre ble det foreslått å omformulere «lokalt ansatte» til selvstendig kategori; oppheve kategorien «administrativt personell»; og endre betegnelsen «valgt utenrikstjenestemann» til «honorær representant».

Endringen medfører at samlebegrepet «utenrikstjenestemann», som etter 2002-loven omfatter fagtjenestemann, spesialutsending og valgkonsul, bortfaller. Dette får konsekvenser hva gjelder honorær representant for bestemmelsene om notarialforretninger og vigsel, samt som et samlende

begrep som indikerer tilhørighet. Se nærmere omtale av dette i avsnitt om honorære representanter og om notarialforretninger og vigsel.

Når det gjelder tilhørighet, la revisjonen for øvrig opp til å tydeliggjøre det honorære ved valgkonsulens stilling og gå bort fra å se denne som tjenestemann. På denne bakgrunn la departementet til grunn at det ikke lenger er behov for «utenrikstjenestemann» som et eget begrep i loven.

Etter vedtakelsen av loven i 2002 har Utenriksdepartementet iverksatt flere reformprosesser på det administrative området. Det har bl.a. gitt endringer i enkelte stillingskategorier på utenriksstasjonene som ikke fullt ut er reflektert i dagens lov. Det har til dels ført til en viss uklarhet med hensyn til hvem som inngår i de gjeldende personellgrupper, og forslag til ny lov har søkt å klargjøre dette. Departementet foreslo endringer for å bringe loven bedre i samsvar med dagens personelloppsett ved utenriksstasjonene. Behov for fleksibilitet for fremtidige endringer var også viktig i departementets høring.

Departementet foreslo å løse problemstillinger knyttet til de ulike gruppers fullmakter, plikter og rettigheter i de aktuelle bestemmelser. Det vil kunne gjøre loven mer pedagogisk og bedre speile dagens reelle system. I høringen ble det derfor foreslått å gi en oversikt over personellgrupper som er ved en utenriksstasjon gjennom definisjon av de enkelte grupper, mens tilhørende fullmakter beskrives i etterfølgende bestemmelser. Det betyr for eksempel at spørsmål knyttet til flytteplikt, hjemkalling og notarius publicus-funksjoner løses i særskilte bestemmelser om dette senere i loven. Likeledes må det foretas konsekvensjusteringer i en rekke lover knyttet til fullmakter og rettigheter, som for eksempel lov 30. juni 1955 nr. 20 om brudvigging i utlandet, lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene, mv.

5.3 Opphevelse av benevnelsen «administrativt personell»

Loven av 2002 omtaler administrativt personell i § 3 nr. 3 og §§ 8 og 13. Det er lang tradisjon i uten-

riks tjenesten for å skille mellom fagtjenestemenn og administrativt personell. I gjeldende lov omfatter administrativt personell både utsendt administrativt personell og lokalt ansatte. Dette kapitlet omhandler bortfall av kategorien utsendt administrativt personell. Skillet bygger på Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem av 18. april 1961, og er viktig med tanke på en utsendt tjenestemanns folkerettslige status. Slik status skal avgjøres konkret i forbindelse med tilmeldingen til vertslandets myndigheter i hvert enkelt tilfelle, og vil først og fremst avhenge av vedkommendes funksjoner og behov.

Tidligere var det ganske klart hvordan de ulike stillingene skulle kategoriseres, og det er et eget regelsett for de to gruppene i dagens lov. Innstillingen er også reflektert i utenriksinstruksen og Særavtalen om tillegg, ytelser og godtgjørelser i utenriks tjenesten.

De siste årene har imidlertid skillet mellom disse to gruppene blitt mindre tydelig. Behov for karriereveier for utsendt administrativt personell og utvikling i stillingsinnhold førte til at disse etter hvert har fått bekle stillinger som ambassaderåd, ambassadesekretær og konsul. Disse stillingene var tidligere forbeholdt fagdiplomater, ref. personellgruppen «fagtjenestemenn», slik det er beskrevet i 2002-loven § 4. Det har også medført at ingen lenger utstasjoneres som kansellist eller fullmektig etter nåværende lov § 8 nr. 1. Antall ansatte i kategorien utsendt administrativt personell har derfor sunket betraktelig (først og fremst IKT- og arkivmedarbeidere og unntaksvis utsendt vaktpersonale).

Denne omleggingen kan karakteriseres som positiv sett med interne personalpolitiske øyne. Den har imidlertid medført en rettslig uklar status for administrativt personell i slike fagtjenestemannsstillinger. Det kan reises tvil om hvorvidt de skal følge lovens regler for administrativt personell eller de som gjelder for fagtjenestemenn. Og for den lille gruppen som fortsatt kan sies å gjenstå under hovedoverskriften administrativt personell, med rent intern-støttende funksjoner ved en utenriksstasjon, passer heller ikke dagens ordlyd (kansellist og fullmektig).

Begrunnelsen for forslaget om bortfall av utsendt administrativt personell i høringen, var at det i dag ikke lenger er noen som fyller stillinger under betegnelsen kansellist og fullmektig. Utsendte med administrativt fagansvar tilmeldes i dag ved utenriksstasjon etter betegnelser som svarer til fagtjenestemann etter gjeldende lov. Begrepet utsendt administrativt personell er med andre ord i hovedsak tomt.

Med bakgrunn i denne utviklingen, vurderte departementet behovet for å opprettholde dagens sontring i loven mellom «fagtjenestemann» og «utsendt administrativt personell» når det sistnevnte i praksis er tomt. Departementet hadde som utgangspunkt at så langt det lar seg gjøre og er forenlig med Wien-konvensjonene, burde alle utsendte ha samme rettigheter og plikter etter loven. Eventuelle forskjeller burde kunne begrunnes.

Det er ikke et folkerettslig krav om at norsk intern rett skal ha et skille mellom fagtjenestemenn og utsendt administrativt personell. Enhver stat må imidlertid ved folkerettslig tilmelding av utsendte ha en viss fordeling av sitt personell. Ved større stasjoner vil det være naturlig at noen tilmeldes som administrativt personell etter Wien-konvensjonen. Skillet må altså opprettholdes, men ikke nødvendigvis i utenriks tjenesteloven. Interne rutiner i departementet må sørge for å ivareta og avklare skillet gjennom stillingsutlysning, tilbudsbrev, utstedelse av pass og tilmelding i mottakerstaten.

Det skal også bemerkes at svært mange stillinger som tidligere ble ivaretatt av utsendt administrativt personell, i senere år er omgjort slik at de dekkes av lokalt ansatte.

5.3.1 Merknader fra høringsinstansene

Det fremkom ingen merknader. Forslaget opprettholdes.

5.4 Om utsendt utenriks tjenestemann – bortfall av fagtjenestemannsbegrepet

5.4.1 Gjeldende rett

Begrepet «utsendt utenriks tjenestemann» er i gjeldende lov definert i § 3 andre ledd og omfatter fagtjenestemann og spesialutsending. Loven § 4 beskriver videre fagtjenestemenn i henhold til de stillingsbetegnelser som benyttes ved tilmelding på utenriksstasjon til vertslandet, men gir ikke en nærmere definisjon som skiller disse fra mange av de øvrige utsendte.

5.4.2 Forslaget i høringsnotatet

Samlebegrepet utsendt utenriks tjenestemann er foreslått videreført hva gjelder spesialutsending, men endres med hensyn til fagtjenestemannsbegrepet som beskrevet nedenfor.

I høringsnotatet søkte departementet å finne et alternativ til dagens «fagtjenestemann», som ville dekke alle UD-ansatte som i dag fyller fagtjenestemannsfunksjoner. Som oftest har begrepet vært forstått som den tradisjonelle UD-tjenestemann og diplomat som faller inn under bestemmelsene i Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem. Denne har normalt enten vært rekruttert gjennom aspirantopptaket, eller fått tilsvarende status ved særskilt presisering i tilsetningsbrev om at man er blitt fast tjenestemann i den utenrikske etat (blitt flyttepliktig).

En periode sto det i UD's personalreglement at man ble flyttepliktig ved utnevning til embetsmann ved utenriksstasjon, og dermed også flyttepliktig fagtjenestemann. Disse reglene er bortfalt, og det hersker i dag en del usikkerhet omkring begrepsbruken.

Lovens begrepsbruk synes å være i utakt med den realitet som preger utenriks tjenestens og departementets personellgrupper. Ved å legge til grunn at fagtjenestemann kun er regulær fast ansatt flyttepliktig tjenestemann vil det være en stor gruppe som i realiteten fungerer som det samme, men som ikke passer inn i noen av de to kategoriene (fagtjenestemann eller spesialutsending) under utsendt utenriks tjenestemann i dagens lovtekst.

Det gjelder for eksempel tjenestemann rekruttert utenom aspirantopptaket eller som har blitt UD-tjenestemann via omorganiseringer og sammenslåinger, og det kan gjelde administrativt personell som tidligere fylte kansellist- og fullmektigrollen på en utenriksstasjon. Mange av disse har hatt og har et ansettelsesforhold i utenriks tjenesten som veksler mellom hjemme- og ute-tjeneste ved utenriksstasjon. Deres ansettelsesforhold er i så måte lik fagtjenestemannen som utsendt utenriks tjenestemann.

Departementet fant ikke et nytt begrep som til fulle kan erstatte «fagtjenestemann» og samtidig gi en tilfredsstillende løsning på realitetsendringene m.h.t. administrativt personell og det moderne samfunns spesialisering som krever fleksible og ulike rekrutteringskanaler til utenriks tjenesten.

Uttrykket fagtjenestemann er omtalt i forarbeidene til 2002-loven som «fellesbetegnelsen på de regulære, fast ansatte flyttepliktige utenriks tjenestemann». Dette begrepet ble innført i loven fra 1958, og erstattet da begrepet «lønnte tjenestemann», til forskjell fra såkalt «ulønnte tjenestemann», dvs. dagens valgte tjenestemann.

Departementet fant at den definisjon som er gitt i nåværende lov § 3 andre ledd om «utsendt

utenriks tjenestemann», samt § 4 om «fagtjenestemann» hverken var klargjørende eller særlig treffende.

Det ble derfor foreslått at samlebetegnelsen «utsendt utenriks tjenestemann» endres fra å omfatte fagtjenestemann og spesialutsending til å inkludere alle ordinære stillinger som besettes av utsendte fra Utenriksdepartementet, herunder tidligere utsendt administrativt personell fra departementet og spesialutsendinger. Det skilles med andre ord ikke mellom de ulike interne grupper fra Utenriksdepartementet, eller om de er fast eller midlertidig ansatt i denne sammenheng.

Begrepet gis en reell definisjonsbeskrivelse i utkastet § 3 første ledd, i motsetning til gjeldende lovs definisjon som lister opp stillingsbetegnelser. Det ville etter departementets skjønn bedre reflektere dagens ordning i og med at øvrige utsendte medarbeidere ved utenriksstasjon også i dag benytter disse stillingsbetegnelser og tilmeldes med samme titler. Omtale av de formelle stillingsbetegnelser som fremgår i 2002-loven § 4 er nedfelt i forslaget § 3 siste ledd, og nærmere omtale vil innarbeides i utenriksinstruksen.

Begrunnelsen for å søke en samlebetegnelse må forstås i sammenheng med den endring som har funnet sted når det gjelder rekruttering til departementet, samt argumentasjonen knyttet til bortfall av kategorien administrativt personell. Dette vil reflektere bedre den personellgruppen som i dag reelt sett utgjør utenriks tjenesten med hovedbakgrunn fra Utenriksdepartementet.

Det var etter departementets syn hensiktsmessig å videreføre dagens ordning hvor samlebegrepet omfatter spesialutsendinger.

Nødvendig konsekvensjustering må foretas i særskilte bestemmelser og tilliggende lovverk.

Departementet vurderte deretter om det var nødvendig med et skille ut fra andre bestemmelser i loven. Loven av 2002 opererer med et skille mellom stillingskategoriene ved reglene om:

- flytteplikt, stilles til rådighet og hjemkallelse (§§ 9, 10, 13), og
- notarialforretninger (§ 16) og vigsel (§ 17).

Se diskusjon knyttet til disse områdene.

Endring av begrepet «tilsatt» til «ansatt» har ingen formell eller praktisk betydning, men foreslås som en modernisering av språket.

5.4.3 Vurdering av kjønnsnøytrale begrep

Departementet vurderte i likestillingsøyemed innføring av mer kjønnsnøytrale betegnelser i stedet for begrepene «utenriks tjenestemann» og «fag-

tjenestemann». Departementet konsulterte Språkrådet som viste til den nære koblingen til tjenestemannsbegrepet slik det er definert i tjenestemannsloven. Det kunne tale for at eventuelle endringer burde begynne med tjenestemannsloven og ikke særlovgivningen. Der det henvises formelt til tjeneste- og embetsmann, vil denne lov vanskelig kunne gjøre endringer. Et skritt i retning av bruk av kjønnsnøytrale begrep kunne imidlertid søkes ved å endre » utenriktjenestemann» til «utenriks(tjeneste)representant» eller utenriks(tjeneste)utsending» eller «utenriktjenestemedarbeider», som ville sammenfalle med begrepsbruken «honorær representant» eller «spesialutsending».

Departementet fant at siden nevnte begrep henger nært til tjenestemannsbegrepet, bør utenriktjenesteloven følge språket som er lagt til grunn i annen relevant lovgivning, og foreslo derfor ingen endringer i disse innarbeidede begrepene.

5.4.4 Merknader fra høringsinstansene

Det fremkom ingen merknader fra høringsinstansene. Forslaget opprettholdes.

5.5 Om spesialutsending

5.5.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov § 3 andre ledd, § 6 og § 12 definerer spesialutsending.

Antall spesialutsendinger har økt i takt med endrede oppgaver og behov for spesialisert kompetanse, og de ulike fagmyndigheters behov for representanter i utenriktjenesten. Internasjonaliseringen fortsetter, og svært mange fagområder har en utenrikspolitisk dimensjon. Samtidig er det viktig å organisere arbeidet på en måte som sikrer en enhetlig ivaretagelse av Norges samlede utenrikspolitiske interesser i utlandet, ref. Innst. S. nr. 306 (2008–2009) at det er «*behov for god samordning og konsistens i utenrikspolitikken. Det både utfordrer og understreker Utenriksdepartementets oppgave med å samordne en helhetlig utenrikspolitikk*».

Innen regjeringen er det utenriksministeren som har det konstitusjonelle ansvaret for utenrikspolitikken og for Norges forhold til andre stater. Det overordnede stedlige ansvaret for medarbeidere knyttet til norsk utenriktjeneste ved uten-

riksstasjon, faglig og administrativt, tilligger stasjonssjefen.

Spesialutsendingene har en særlig status, avgrensede arbeidsfelt og tidsbegrenset tilknytning til utenriktjenesten som gjør det nødvendig å regulere denne tjenestegruppens forhold i særlige bestemmelser.

Stillingene som spesialutsendingene besitter er finansiert ved rammeoverføringer fra statlig fagetat (med unntak av enkelte spesialutsendinger fra forsvarsmyndighetene som finansieres direkte av Forsvarsdepartementet eller Forsvaret). Opprettelse av slike stillinger skjer i nært samråd mellom fagetat og Utenriksdepartementet.

5.5.2 Forslaget i høringsnotatet

Den etablerte praksis der Utenriksdepartementet har formell avgjørelsesmyndighet med hensyn til inngåelse og opphør av ansettelsesforhold, er foreslått videreført. Spesialutsendingene tilmeldes overfor myndighetene i vertslandet av den utenriksstasjonen de knyttes til, og er underlagt stasjonssjefen.

Forarbeidene til 2002-loven presiserer at det er fast praksis at spesialutsendingen faglig er underlagt sin fagmyndighet, men at denne samtidig er underlagt stasjonssjefen for et helhetlig faglig utenrikspolitisk perspektiv og for det administrative. Forslaget innebærer ingen endring i dette. Dette innebærer også at spesialutsendingen ikke kan pålegges andre oppgaver ved utenriksstasjonen med mindre vedkommende har ledig arbeidskapasitet eller det foreligger en krise- eller nødsituasjon. Stasjonens sjef skal holdes orientert om faglige instruksjoner som spesialutsending mottar fra respektive fagmyndighet.

Lovutkastet medfører ingen endring mht instruksmyndighet, men samler omtale av spesialutsendingen i én bestemmelse under samlebegrepet utsendt utenriktjenestemann.

Spesialutsendingene går inn i utenriktjenestens rotasjonsordning i midlertidige stillinger normalt av tre-fire års varighet på en utenriksstasjon. Alle stillinger for utsendt personell har normert varighet i henhold til Utenriktjenestens personalpolitiske dokument (vedtatt i Utenriksdepartementets Forhandlingsutvalg 6. juni 2012). Normeringstid varierer fra to til fire år avhengig av stasjon og stillingsnivå. Det forutsettes at spesialutsendingene gis permisjon fra stilling hos fagmyndighet og gjeninntre i denne ved endt tjenestegjøring ved utenriksstasjonen.

5.5.3 Særlig om spesialutsendingene fra forsvarsmyndighetene

Når det gjelder spesialutsendingene fra Forsvarsdepartementet og fra Forsvaret (forsvarsmyndighetene), beholder enkelte av disse i henhold til forarbeidene til lov av 2002, utenriksinstruksen og praksis, sitt ansettelsesforhold hos forsvarsmyndighetene også for den tiden de tjenestegjør ved utenriksstasjon. Dette er foreslått videreført, men med en presisering i loven som gir adgang til unntak fra kravet om midlertidig ansettelse i Utenriksdepartementet.

Departementet vurderte i første høringsrunde hvorvidt militære og sivile utsendinger fra Forsvarsdepartementet og Forsvaret skal ansettes midlertidig i UD på lik linje med spesialutsendinger fra andre departement, eller om de kan beholde sitt arbeidsforhold i forsvarsmyndighetene ved utestasjonering på en utenriksstasjon.

Det ble også vurdert å presisere at utsendinger fra forsvarsmyndighetene er en egen gruppe ved utenriksstasjonen.

Gruppen hører naturlig inn under spesialutsendingene, ettersom disse også kommer fra annen statlig etat. Ved forrige lovrevisjon ble militære utsendinger og sivile utsendinger til NATO-delegasjonen sett på som utsendte utenriksstjenestemenn og spesialutsendinger, men noen av disse beholdt ansettelsesforholdet til forsvarsmyndighetene. Dette kunne for så vidt ses som en videreføring av 1958-loven, der alle spesialutsendinger ble utnevnt i statsråd, ikke skiftet arbeidsgiver midlertidig, men var underlagt stasjonssjefen. Loven reflekterer ikke denne løsningen, men det er reflektert i forarbeidene til 2002-loven.

Til støtte for et syn som ser forsvarsmyndighetenes utsendinger som en del av spesialutsendingene, kan det også anføres at de omtales i utenriksinstruksen under kapitlet som omhandler spesialutsendinger.

FD har argumentert for at både de militære og sivile utsendingene fra forsvarsmyndighetene må anses som spesialutsendinger, men at ikke alle kan inngå i samme ordning som spesialutsendingene fra andre statlige etater med krav om midlertidig ansettelse i UD. For noen av spesialutsendingene fra andre fagetater er behovet for faglig instruksmyndighet fra fagdepartementet ytterligere presisert ved bl.a. avtaler mellom fagdepartementet og UD. Forsvarsdepartementet har imidlertid fremhevet at deres gruppe er i en særskilt stilling på grunn av befalsordningen og det militære system med uniform og militære grader. Det har også vært argumentert med at gruppen ofte

behandles annerledes av mottakerstaten og at forsvarsministeren har et særskilt behov for å ivareta konstitusjonelt og parlamentarisk ansvar for disse utsendingene. Både sivile og militære utsendinger er imidlertid underlagt stasjonssjefen, som vil stå ansvarlig for å ivareta en helhetlig utenrikspolitikk.

Departementet fant å kunne legge avgjørende vekt på at spesialutsendingene fra forsvarsmyndighetene i større grad enn spesialutsendingene fra andre departement vil være underlagt organisasjons- og instruksjonsmyndighet fra Forsvarsdepartementet og Forsvaret, og at de således er i en særstilling. Departementet mente samtidig at de i hovedsak oppfattes av andre og av egen etat som en spesialutsending.

Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem inneholder ikke avgjørende føringer for om ansettelsesforholdet bør forankres i FD eller i UD. Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem art. 7 beskrivelse av militære utsendinger som en særskilt gruppe har historisk bakgrunn, fra en tid da andre spesialutsendinger ikke var så vanlig. Artikkelen sier for øvrig ikke noe annet enn at vertslandet kan kreve at navnet på militær utsending blir forelagt dem til godkjenning på forhånd.

Departementet fant det derfor hensiktsmessig å videreføre ordningen fra 2002-loven, der denne gruppen ikke er særskilt omtalt, men der både forarbeider og utenriksinstruksen forutsetter at disse er spesialutsendinger på lik linje med andre som sendes ut fra annen statlig etat for et særskilt formål for å tjenestegjøre midlertidig ved norsk utenriksstasjon.

Forarbeidene til nåværende lov presiserer at det er fast praksis at spesialutsendingen faglig er underlagt sin fagmyndighet og mottar faginstruks derfra. Samtidig er spesialutsendingen underlagt stasjonssjefen for et helhetlig faglig utenrikspolitisk perspektiv og for det administrative. Departementet mente at en lignende løsning mht stasjonssjefens overordnede ansvar bør gjelde for spesialutsendinger til utenriksstasjon fra forsvarsmyndighetene, også for dem som ikke ansettes midlertidig i UD.

Det overordnede konstitusjonelle ansvaret for et fagområde kan ivaretas av fagmyndighetene uavhengig av om utsendingen har et midlertidig ansettelsesforhold i Utenriksdepartementet eller ikke. Dette kan utdypes nærmere i utenriksinstruksen og evt. ved avtale. Tilsvarende presisering ligger for øvrig også i dagens bestemmelse om gruppen «andre utsendinger» og foreslåtte utkast til videreføring av denne (annen utsending). Disse er heller ikke midlertidig ansatt i UD.

Overfor myndighetene i mottakerlandet utgjør stasjonens personale, herunder også militær utsending, en samlet enhet som stasjonssjefen har ansvaret for. Stasjonssjefen har instruksjonsmyndighet hva gjelder forholdet til stedlige myndigheter i alle spørsmål overfor samtlige ved stasjonen, hva enten de er administrativt underlagt UD eller annen (statlig) institusjon. Dette er i samsvar med ordningen under loven av 2002, og er nærmere regulert i utenriksinstruksen.

Endelig beslutning om opprettelse av stilling for spesialutsending fra forsvarsmyndighetene ved utenriksstasjon tas av Utenriksdepartementet etter anmodning fra og i samråd med forsvarsmyndighetene. Det bør tas sikte på en avtale som regulerer administrative kostnader også i det tilfelle der spesialutsending ikke er finansiert ved rammeoverføring til Utenriksdepartementet.

5.5.4 Merknader fra høringsinstansene

Forsvarsdepartementet bemerker at det i dag har spesialutsendinger til norske utenriksstasjoner som tilsettes midlertidig i Utenriksdepartementet og spesialutsendinger som beholder tilsettingsforholdet til FD eller Forsvaret. FD støtter behovet for en klargjøring av lovteksten med sikte på omtale av alle typer utsendinger. FD er opptatt av forutsigbare og like vilkår for forsvarspersonell i utenriktjenesten, og det er derfor ikke ønskelig at noen av deres utsendinger til utenriksstasjon anses som utsendt utenriktjenestemann, mens andre ikke gjør det. FD ønsker størst mulig grad av likebehandling av sitt og Forsvarets personell og likebehandling mellom eget personell og UDs personell. FD støttet derfor ikke forslaget i første gangs høring der de militære utsendingene utgjorde en ny personellgruppe som ikke var ikke omfattet av begrepet utsendt utenriktjenestemann, men ønsket at deres utsendinger ble omtalt som en gruppe under utsendt utenriktjenestemann i et eget nytt punkt. Alternativt ønsket FD at ordlyd ble beholdt som i dag. Departementet har tatt disse merknadene til følge og legger frem et forslag som viderefører dagens ordning.

LO bemerker at gitt at forslaget om å skille militære utsendinger fra de øvrige spesialutsendinger opprettholdes, er de bekymret for eventuelle skattemessige konsekvenser av denne utskillingen. Det sies videre at for tiden likebehandles militære utsendinger med øvrige utsendinger skattemessig. *LO* mener dette må klargjøres gjennom nødvendig endring i skatteloven eller på annen måte omtales i proposisjonen.

Akademikerne bemerker i første høringsrunde at Krigsskoleutdannede offiserers landsforening forutsetter at de forslag departementet fremmer ikke får innvirkning på hvorvidt personellet kommer inn under de særlige skattereglene i skatteloven § 2-1 (8). Dersom de foreslåtte endringene fra departementets side mot formodning skulle få slike virkninger, er Krigsskoleutdannede offiserers landsforening av den oppfatning at begrepet i gjeldende lov bør videreføres, alternativt at nødvendige lovendringer blir gjort i skatteloven dersom det gjøres endringer som skiller ut disse spesialutsendingene som en egen gruppe i ny lov.

Finansdepartementet bemerker at dagens ligningsmessige problemer utløses av det forhold at flere i denne gruppen ikke har et midlertidig ansettelsesforhold i Utenriksdepartementet. Det oppstår derfor i blant et spørsmål om hvorvidt de er omfattet av utenriktjenesteloven eller ikke. Innenfor gruppen selv kan det erfaringsmessig være vanskelig å dokumentere overfor ligningsmyndighetene at man er utsendt utenriktjenestemann i medhold av loven og at man således har krav på nedsatt skatt.

Det fremkom imidlertid også av Finansdepartementets merknader at en evt. ny undergruppe ikke ville medføre en tilsvarende endring i skatteloven og den nye gruppen ville derfor falle utenfor unntaksbestemmelsen i denne.

I siste høringsrunde bemerker Finansdepartementet at det er positiv til forslag til ny lov som tydeliggjør og definerer personellgruppene.

Justis- og beredskapsdepartementet bemerker, med innspill fra Politidirektoratet og KRIPOS, at den samme begrunnelse som er gjort gjeldende for militære utsendinger gjør seg gjeldende for politiets utsendinger. Etter deres skjønn er det uheldig at politiutsendingene er underlagt utenriktjenesten, blant annet på grunn av nordisk samarbeid. Det er derfor gitt uttrykk for at det også for denne gruppen bør gjøres unntak fra kravet om midlertidig ansettelse.

JDs bemerkninger knytter seg til spesialutsendingene som ofte omtales som PTN-sambandsmenn (nordiske politi- og tollsambandsmenn) som mottar faglige oppdrag og instruksjoner ikke bare fra norske politimyndigheter, men fra alle nordiske lands politimyndigheter. Politidirektoratet peker på at det har vært tilfeller der spesialutsendingene har blitt tildelt oppgaver som har kommet i konflikt med politirollen eller utenriksstasjonen har ønsket å benytte politikompetansen på andre fagområder. Politisambandsmennene skal etter Justisdepartementets syn kun benyttes på andre fagområder dersom det er ledig kapasitet.

tet fra de oppgaver de er sendt ut for å ivareta og selvfølgelig i krise- og nødssituasjoner.

PTN-sambandsmenn (og andre politi- eller tollsambandsmenn) står i en særstilling da disse mottar operative instruksjoner i konkrete straffesaker fra nasjonal og /eller nordisk politimyndighet og vil dermed også være underlagt taushetspliktreglene i henholdsvis politiloven og straffeprosessloven.

JD foreslår følgende presisering: «I faglige spørsmål knyttet til deres særlige arbeidsfelt forholder spesialutsendingene seg til den aktuelle nasjonale fagmyndighet.» Dette er praksis også i dag og nedfelt i utenriksinstruksen, og utkastet medfører ingen endring i dette.

5.5.5 Utenriksdepartementet bemerker

Det fastholdes at departementet hadde som utgangspunkt at alle spesialutsendinger så langt som mulig skal ansettes midlertidig i departementet i forbindelse med tjenestegjøring i stilling ved utenriksstasjon. Departementet ser utsendingene fra FD og Forsvaret som en gruppe med naturlig tilhørighet i personellkategorien spesialutsendinger.

Forslag til ny utenriktjenestelov var ikke motivert av skattemessige hensyn, men har som hovedmålsetting å gi en korrekt beskrivelse av de grupper personell som tjenestegjør ved utenriksstasjon.

Departementet tok til etterretning kommentarene fra høringsinstansene. Det gjaldt især Forsvarsdepartementets kommentarer med henblikk på at gjeldende lovverk for befal er til hinder for en midlertidig ansettelse i Utenriksdepartementet. Det gjaldt også merknadene fra Finansdepartementet om at utvidelse av de gruppene som er omfattet av skattelovens unntaksbestemmelser ikke er aktuelt på dette tidspunkt, samt at det av ligningstekniske grunner bør etterstrebes klarhet i hvem som faller inn under lovens ordlyd.

I høringen fant departementet det hensiktsmessig å videreføre en ordning der utsendinger fra forsvarsmyndighetene som tjenestegjør i stilling opprettet for særskilte formål på norsk utenriksstasjon anses som spesialutsendinger i likhet med ordningen under 2002-loven, selv om de ikke ansettes midlertidig i Utenriksdepartementet. Lovforslaget innebærer derfor at definisjon av spesialutsending er uendret. Begrepet omfatter sivile og militære spesialutsendinger fra forsvarsmyndighetene på lik linje med loven av 2002 uavhengig av om de ansettes midlertidig i Utenriksdepartementet eller beholder sitt ansettelsesforhold i Forsvarsdepartementet eller Forsvaret.

Det ble ikke funnet hensiktsmessig å legge til en ytterligere undergruppe til spesialutsendingene ved presisering av «militær». Etter departementets skjønn var det mest hensiktsmessig å beholde spesialutsendingsbegrepet slik det er i dag, men at det kan gis unntak fra adgangen til midlertidig ansettelse når det gjelder spesialutsendinger fra forsvarsmyndighetene. I praksis gjelder dette en relativt liten gruppe, som i hovedsak vil være militære. På denne måten vil loven etter departementets skjønn videreføre den rettsstillingen som gjelder i dag, og det vil ikke føre til utvidelse av dem som regnes som spesialutsendinger i dag. Det vil heller ikke medføre at flere grupper enn de som er det i dag blir omfattet av skattelovens unntaksbestemmelser. Det er en forutsetning at spesialutsendingen tjenestegjør ved norsk utenriksstasjon.

Hvis det av ligningstekniske grunner kan være vanskelig å fastslå hvem som er spesialutsending til utenriksstasjon når ansettelsesforholdet ikke er til Utenriksdepartementet, kan departementet, hvis nødvendig, bekrefte stillingsforholdet, slik Finansdepartementet foreslår.

Når det gjelder kommentarene fra JD med innspill fra Politidirektoratet og KRIPOS, viser Utenriksdepartementet til at ordningen med at spesialutsendinger blir midlertidig ansatt i Utenriksdepartementet for den tiden de tjenestegjør ved utenriksstasjon, ble innført med loven av 2002. Det ble uttrykt en viss uro fra fagdepartementene også i 2002 knyttet til myndighet til å gi faglig instruks. Det er avklart i utenriksinstruksen at spesialutsendingene gis faglige instruksjoner fra sitt fagdepartement også når de er midlertidig ansatt i Utenriksdepartementet. Dette er videre utdypet i avtale mellom Utenriksdepartementet og Justisdepartementet, slik at det ikke er tvil om myndighetsforholdene. Departementet fant derfor at ordningen som ble innført i 2002 er hensiktsmessig og godt utprøvd og derfor bør videreføres.

Ny lov har ikke til hensikt å innføre realitetsendringer når det gjelder instruksjonsmyndighet og styringsrett. De oppgaver som omfattes av det særskilte fagområdet som den enkelte spesialutsending er ansatt for å dekke vil ha prioritet, og utover dette vil arbeidsgivers styringsrett og eventuelle krisesituasjoner gjøre seg gjeldende for spesialutsendinger på lik linje med øvrige utsendte utenriktjenestemenn.

Det kan også bemerkes at i sammenligning med unntaket som gis for spesialutsendingene fra forsvarsmyndighetene er dette også en videreføring fra 2002, og en endring som skiller ut disse i en egen kategori vil ifølge Finansdepartementet få

skattemessige konsekvenser. Det er derfor nærliggende å slutte at dette også ville skje dersom man skulle skille ut utsendingene fra politiet, og at dette neppe er ønskelig sett fra politiets side.

Det er enighet om det fremlagte forslaget. Det betyr at det ikke gjøres endringer som medfører en utvidelse av skattelovens bestemmelser. Departementets forslag opprettholdes.

5.6 Foreldet henvisning til Innovasjon Norge i loven av 2002

Når det gjelder *Innovasjon Norge*, (IN) er gjeldende lov § 6 annet ledd foreldet og er derfor foreslått strøket. Forholdet mellom Innovasjon Norge og utenriktjenesten er regulert i lov 19. desember 2000 nr. 130 om Innovasjon Norge og en avtale mellom Utenriksdepartementet og IN. I den opprinnelige avtalen fra 2004 sto det at INs ansatte skulle tilmeldes som spesialutsendinger slik gjeldende § 6 annet ledd legger opp til, og ansettes midlertidig i UD. Avtalen ble revidert i 2007, etter en vurdering av om utenriktjenestens mandat var forenlig med INs kommersielle virksomhet. INs utsendinger er ikke lenger midlertidig ansatt i UD som spesialutsendinger, men kan, avhengig av tjenestested, tilmeldes under gruppen andre utsendinger. Gjeldende lov § 6 annet ledd er derfor foreldet og misvisende, og departementet foreslo at bestemmelsen blir strøket. Det anses ikke nødvendig med en egen henvisning til Innovasjon Norge i utkastet § 4 om annen utsending.

5.7 Åremål

5.7.1 Gjeldende rett

Det er i dag et økende omfang av fagområder som utenriksstasjonene er gitt selvstendig avgjørelsesmyndighet i eller forvalter for andre statlige etater.

Et eksempel på et fagområde i vekst er utlendingsfeltet, især behandling av visumsøknader. Utenriksstasjonene er ved forskrift til utlendingsloven delegert slik myndighet. Visumarbeidet har økt i omfang, og i tillegg blir søknader som tidligere ble behandlet hos utlendingsmyndighetene (UDI) nå behandlet i førsteinstans ved stasjonene. Samtidig er reguleringen av området komplekst med krav til spesialkompetanse. Det konstitusjonelle ansvaret for utlendingsfeltet ligger hos utlendingsmyndighetene, dvs. Justis- og beredskapsdepartementet og Utlendingsdirektoratet, og

delegering av myndighet gjelder kun til utenriksstasjonen, ikke Utenriksdepartementet.

Utenriksdepartementet har ikke, og trenger heller ikke ansatte i departementet med kompetanse på dette feltet i det omfang som skal til for å dekke behovet ved utenriksstasjonene. Det blir derfor iblant nødvendig å rekruttere eksternt for å dekke dette fagområdet ved utenriksstasjonene. I hovedsak vil fagpersoner rekrutteres fra aktuelle fageta-ter. De vil som oftest ha et ansettelsesforhold der de kan gis permisjon, og forventes å gjeninntrø i stilling i respektive fagetat etter endt tjenestegjøring ved utenriksstasjon. Denne type utsendinger tilsvare ikke spesialutsendinger ettersom forvaltningsmyndigheten i utlendingsaker er gitt til utenriksstasjonen som selvstendig forvaltningsorgan. Stillingene dekkes av UDs eget lønnsbudsjett og er ikke gjenstand for rammeoverføringer, slik tilfellet er for spesialutsendinger.

Det er i dag om lag 60 utsendte medarbeidere som har visumbehandling som heltidsoppgave ved utenriksstasjonene. Departementet vil i liten grad kunne tilby denne faggruppen oppgaver i departementet, samtidig som disse stillingene vil være gjenstand for den samme tidsbegrensning som gjelder for alle stillinger som besettes av utsendte tjeneste- og embetsmenn, dvs. rotasjonsordningens normeringstid på 2-4 år avhengig av tjenestested og stillingsnivå.

Utenriktjenesteloven har i dag ingen hjemmel for åremål.

5.7.2 Forslaget i høringsnotatet

Utsendinger som forvalter annen myndighets fagområder, eksempelvis visum- utlendingsfeltet, er derfor foreslått å ansettes på åremål for tjenestegjøring ved utenriksstasjon. Åremålstilsetting kan gjentas inntil til sammen åtte år. Det forutsettes at statlige etater som avgir personell til denne type stillinger vil være positivt innstilt på å gi permisjon til ansatte som skal ha denne typen stilling.

5.7.3 Merknader fra høringsinstansene

Kommunal- og moderniseringsdepartementet bemerker at det er angitt gode grunner for å innføre en adgang til bruk av åremål for denne type stilling. Det bemerker videre at vanlig åremålsperiode i staten er seks år med adgang til en gjentagelse, men at det legges til grunn at utenriktjenesten har behov for en åremålsperiode som tar utgangspunkt i fire år.

LO bemerker at det har forståelse for Utenriksdepartementets behov og anser at disse beho-

vene er særegne. Det presiseres imidlertid at ansatte som rekrutteres til disse åremålsstillingene må sikres ved at de gis permisjon fra ordinær statsstilling i åremålsperioden.

5.7.4 Utenriksdepartementet bemerker

Departementet legger til grunn at det er bred forståelse og aksept for forslaget som derfor opprettholdes.

5.8 Annen utsending

5.8.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov § 7 regulerer adgangen til å knytte utsendinger til utenriksstasjon som er finansiert av ikke-statlig etat.

I likhet med spesialutsendingen har annen utsending en særlig status, avgrensede arbeidsfelt og en tidsbegrenset tilknytning til utenrikstjenesten. De tilmeldes overfor myndighetene i vertslandet av den utenriksstasjonen de knyttes til, og er underlagt sin fagmyndighet i faglige tjenestespørsmål. I dag er det mellom 70 – 100 personer i kategorien «andre utsendinger» ved norske utenriksstasjoner. Tallet er usikkert siden de ikke registreres sentralt, men det omfatter bl.a. personer knyttet til Innovasjon Norge (IN), Norges sjømatråd (tidligere Eksportutvalget for Fisk – EFF), samt noen få fra Den norske kirken i utlandet (Sjømannskirken). Loven sier i dag at andre utsendinger skal være «finansiert av ikke-statlige etater». Bestemmelsen kom inn i 2002-loven for å åpne opp for utsendinger som ikke var statsansatte. Før det var det ingen hjemmel for slike utsendinger.

I vurderingen av slik tilknytning vil forholdet til vertslandet og især vurderingen av grensene for ikke-kommersiell virksomhet spille inn, jf. Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem artikkel 42 og Wien-konvensjonen om konsulært samkvem artikkel 57 med forbud mot ervervsvirksomhet eller kommersiell virksomhet og utkastets forslag til bestemmelse om forbud mot forretningsdrift.

«Annen utsending» beholder sitt ansettelsesforhold i respektive ikke-statlige virksomhet, og tilmeldes ved utenriksstasjonen overfor myndighetene i vertslandet. De er underlagt stasjonssjefen og inngår i den stab som denne utad har ansvaret for. Overfor vertslandets myndigheter har stasjonssjefen derfor avgjørende instruksjonsmyndighet. I faglige spørsmål rapporterer annen utsending til og instrueres av sin fagmyndighet.

Dette forutsettes å skje i nært samarbeid med stasjonens sjef.

5.8.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo språklig justering ved å endre fra «andre utsendinger» til «annen utsending» (entallsform) for å oppnå likhet med de andre personellkategoriene.

Det ble videre foreslått å endre begrepet «ikke-statlig virksomhet» til «selvstendig rettssubjekt» for å tydeliggjøre at dette gjelder aktører som organisatorisk ikke er en del av staten. Det kan være eid av det offentlige, men omfattes ikke av staten som rettssubjekt. Grensen for slik tilknytning av annen utsending fra virksomhet som ikke er en del av staten, vil være at denne ikke kan drive kommersiell virksomhet på stedet.

5.8.3 Merknader fra høringsinstansene

Det fremkom ingen merknader fra høringsinstansene. Forslaget opprettholdes.

5.9 Valgt utenrikstjenestemann – Honorær representant

5.9.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov § 3 nr. 1 og §§ 5 og 11 regulerer adgangen til å ha valgte utenrikstjenestemenn i utenrikstjenesten.

Norge har for tiden ca. 350 valgkonsulater som er oppsatt med valgte utenrikstjenestemenn. De utgjør en viktig del av Norges utenriksrepresentasjon ved at de kompletterer det nettverket som fagstasjonene utgjør. De er som regel lokalt rekrutterte personer som anses skikket til å ivareta og fremme norske interesser. De har normalt en annen hovedbeskjeftigelse og påtar seg oppdraget som konsul som et slags verv. Frem til 2002 ble (valgte) generalkonsulere og konsulere utnevnt i statsråd, men nå oppnevnes de av Utenriksdepartementet.

5.9.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo å endre betegnelsen «valgt tjenestemann» til «honorær representant»; ta inn begrepet «konsularagent» i listen over mulige honorære representanter og endre adjektivene for å få frem at dette ikke er alminnelige stillinger som man blir ansatt i. I tillegg foreslo departementet at samlebetegnelsen «utenrikstjenestemann», der valgt utenrikstjenestemann (sammen med fag-

tjenestemann og spesialutsending) er omfattet, bortfaller.

Valgt utenriks tjenestemann er ikke ansatt i utenriks tjenesten, men det er uttalt i lovforarbeidene til dagens lov at de er tjenestemenn og at tjenestemannsloven i utgangspunktet gjelder for dem. Uttalelsene synes ikke å reflektere det reelle forholdet. En slutning om at de er tjenestemenn fordrer at de anses som «arbeidstaker i statens tjeneste». Det er ikke naturlig at de skal anses som dette og at tjenestemannsloven skal gjelde for dem, bl.a. fordi de ikke mottar noen lønns godtgjørelse for sin tjeneste. Problemstillingen ble forelagt Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet (tidligere FAD, nå Kommunal- og moderniseringsdepartementet) som var enig i at «kravet til å være arbeidstaker tilsatt/ansatt i statens tjeneste trolig ikke kan sies å være oppfylt for disse konsulene».

Departementet mente derfor at det i loven og forarbeidene bør gå klarere frem at denne gruppen ikke er ordinære tjenestemenn. I høringsnotatet ble det foreslått at de kalles «representant» i stedet for «tjenestemann» og at verbene i dagens lov («beskikkes» og «avskjediges») erstattes med uttrykk som indikerer den reelle rettstilstanden slik den er i dag. Departementet kan ikke se at det vil medføre endringer i den reelle rettsstillingen til denne gruppen.

Valgte generalkonsuler ble før 2002-loven utnevnt i statsråd. Disse beholder sin status som embetsmenn så lenge de innehar stillingen som valgt konsul (honorær representant).

Det ble videre foreslått å bruke betegnelsen «honorære» fremfor «valgte» siden sistnevnte kan virke språklig misvisende. «Honorære» er innarbeidet både internt i Utenriksdepartementet og i folkeretten, og det foretrekkes selv om det kan virke noe gammeldags. Begrepet honorære brukes bl.a. i finsk, svensk og tysk lovgivning. Begrepet er foreslått endret gjennomgående i loven.

Når det gjelder bortfall av samlebetegnelsen «utenriks tjenestemann» i gjeldende lov § 3 nr. 1, vises det til betydningen av dette under kapittelet om notarialforretninger og vigsel.

I høringen foreslo departementet å ta inn betegnelsen «konsularagent» i første ledd første punktum i listen over typer honorære representanter. Betegnelsen er nevnt i Wien-konvensjonen om konsulært samkvem av 24. april 1963 artikkel 9 d, og fra tid til annen anvender Norge denne tittelen. Det anses mest ryddig å få den inn i loven som et alternativ. Dette vil sikre større fleksibilitet.

Av lovtekniske grunner mente departementet at det ville være hensiktsmessig å samle innholdet i nåværende lov §§ 5 og 11 i én paragraf.

5.9.3 Merknader fra høringsinstansene

Det fremkom ingen merknader fra høringsinstansene. Departementet opprettholder derfor forslaget.

5.10 Lokalt ansatt

5.10.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov § 8 nr. 2 definerer lokalt ansatte som omfattet av gruppen administrativt personell, og § 14 regulerer utenriksstasjonens myndighet til å inngå og avslutte arbeidskontrakt med lokalt ansatt.

Utenriks tjenesten har i dag ca. 950 lokalt ansatte ved utenriksstasjonene. Loven av 2002 refererer til lokalt ansatte som administrativt personell. Gruppen har tradisjonelt omfattet kontorhjelptolkere, bud og sjåførere, men i dag utføres også andre arbeidsoppgaver, eksempelvis innen presse- og informasjon, bistand, næringslivsfremme og utlendingsfeltet av denne gruppen.

5.10.2 Forslaget i høringsutkastet

Det fremgår av forarbeidene til 2002-loven, at lokalt ansatte forutsettes også å kunne utføre andre oppgaver enn støttefunksjoner. Departementet foreslo å endre utenriks tjenesteloven slik at den bedre reflekterer dette. I likhet med mange andre lands utenriks tjenester har også vår tjeneste en økende bruk av lokalt ansatte. Selv om det er formelle krav som innebærer at mange av stillingene må besettes av utsendt personell, vil det være riktig at loven også reflekterer den økende betydning og mangeartede bruk av lokalt ansatte som gjør seg gjeldende. Det anses hensiktsmessig at lokalt ansatte fremheves som en egen personellkategori i stedet for som en underkategori til administrativt personell. Det vil også bedre reflektere denne gruppens særskilte ansettelsesforhold. Dette vil ikke medføre noen endring i deres rettsstilling, men reflektere den ordning som gjelder i dag.

Departementet foreslo et nytt første ledd med en beskrivelse av lokalt ansattes arbeidsforhold. Det vil harmonere med de øvrige paragrafene i loven, som gir en definisjon av de ulike personellgruppene. Lokalt ansattes arbeidsforhold er stedlig bundet til respektive utenriksstasjon. En lokalt

ansatt er ikke tjenestemann som følge av unntak fra tjenestemannsloven og tjenestetvistloven. Arbeidsforholdet reguleres ved avtale mellom utenriksstasjonen og den enkelte lokalt ansatte, som hovedregel i henhold til lokal rett.

Ved 2002-revisjonen overførte man ansettelsesmyndigheten til utenriksstasjonene. Også tidligere hadde de hatt myndighet til dette, men det var krav om forhåndsgodkjenning av departementet. Man fant imidlertid at spørsmål knyttet til suspensjon, avskjed og oppsigelse ofte var konfliktfylte, og at det var behov for å sikre ensartet praksis ved å forelegge saken for overordnet myndighet. På denne måten kunne man også bedre unngå uheldige konsekvenser grunnet i arbeidsrettslig feil håndtering. Lokalt ansattes arbeidsforhold vil som hovedregel være regulert etter lokal lovgivning. Departementets vurdering og godkjenning av avslutning av arbeidsforholdet etter denne bestemmelsen vil som regel fordre at utenriksstasjonen legger frem saken etter veiledning fra lokal juridisk ekspertise. Ordningen er foreslått videreført.

Reglene om lokalt ansatte er foreslått samlet i én bestemmelse, der gjeldende lov § 14 om ansettelse, suspensjon, oppsigelse og avskjedigelse inngår. Det er også foreslått å presisere at saker som gjelder suspensjon, oppsigelse eller avskjed på forhånd skal forelegges departementet til godkjenning.

Forslag til ny lov innebærer ingen materiell endring i dagens rettstilstand.

Lokalt ansatte til annen utsending (eks. Norsk sjømatråd, Innovasjon Norge) vil normalt ha sitt arbeidstakerforhold hos den respektive utsen-

dings virksomhet. Det skal imidlertid bemerkes at stasjonssjefen har et overordnet ansvar i henhold til Wien-konvensjonen overfor vertslandets myndigheter for alle som er tilknyttet utenriksstasjonen. Det betyr at reguleringen av arbeidsforholdet til denne typen lokalt ansatte i størst mulig grad bør tilsvare utenriksstasjonens øvrige lokalt ansatte. Det omfatter også innflytelse over hvilket lokalt personell som tilsettes og avskjediges eller sies opp.

5.10.3 Om privat ansatte

Med privat ansatte i denne sammenheng forstås personell ansatt hos stasjonssjefen for å ivareta den daglige drift av representasjonsboligen. Personellgruppen er ikke omfattet av dagens lov, og faller ikke inn under begrepet lokal ansatt. Den enkelte stasjonssjef er arbeidsgiver. Gruppen er omtalt i utenriksinstruksen kap. 6 § 3, der det fremgår at lønnsutgifter kan dekkes innenfor Økonomiinstruksens retningslinjer. Departementet har våren 2014 besluttet å avvikle ordningen med privat ansatte hos stasjonssjefen, suksessivt ved stasjonssjefskifte. Disse vil i stedet bli lokalt ansatte.

Departementet fant ikke at ordningen krever lovendring, men anbefalte at utenriksinstruksen gir utfyllende omtale av arbeidsforholdet og krav til dette.

5.10.4 Merknader fra høringsinstansene

Det fremkom ingen merknader fra høringsinstansene. Departementet opprettholder forslaget.

6 Tjenesteforhold knyttet til personellgrupper

6.1 Flytteplikt

6.1.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov § 9 regulerer departementets adgang til å beordre departementets embets- og tjenestemenn.

Flytteplikten ble innført i 1906 og har siden vært videreført i alle lovene om norsk utenriksstjeneste. Formålet med flytteplikten er å sikre arbeidsgiver et instrument for å få besatt alle stillinger slik at utenriksstjenesten får utført sine lovplagte oppgaver. Uten flyttepliktinstituttet kunne man risikere at noen utsatte tjenestesteder ikke fikk tilfredsstillende bemanning. Også utenriksstjenestene i en rekke andre land, herunder Sverige, Danmark, Finland, Latvia, New Zealand, Tyskland, Sveits, Storbritannia, USA m.fl. har konkludert med at flytteplikten er nødvendig.

Flytteplikten er i gjeldende lov begrenset til fagtjenestemann (§ 9).

Alle flyttepliktige må være garantert at de ved en eventuell bruk av flytteplikten forflyttes til «likeverdig eller høyere stilling i departementet eller ved utenriksstasjon», jf. gjeldende lov § 9.

Beordring i henhold til utenriksstjenesteloven er unntatt fra forvaltningslovens klageadgang i henhold til forskrift til forvaltningsloven 15. desember 2006 nr. 1456 § 30 c).

6.1.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo å innføre flytteplikt for alle fast ansatte, utsendt fra departementet til utenriksstasjon for tjenestegjøring i minimum ett år.

Departementet vurderte flyttepliktens fortsatte plass og omfang i systemet. Hvert år skal ca. 3-400 stillinger i departementet og ved utenriksstasjonene besettes. Hver enkelt stilling har uttalte kvalifikasjonskrav. Stillinger søkes besatt i all hovedsak ved intern utlysning etter ordinær søknad, av den best kvalifiserte søkeren. Aspiranter tildeles stasjon etter vurdering av kvalifikasjon, eget ønske og hensynet til utvikling av breddeerfaring.

Det har imidlertid vært en økning i antall stillinger som viser seg vanskelig å besette uteluk-

kende ved søknader. Ved svakt eller totalt manglende søkergrunnlag vil stillingen oftest bli utlyst på nytt. I den prosessen kan medarbeidere bli kontaktet og oppfordret til å søke. Medarbeiderne vet at systemet bygger på rotasjon og byrdedeling, og dette utløser gjerne en ekstra fleksibilitet for frivillige løsninger. Flytteplikten kan anses som en slags «olje som smører maskineriet» og kan bidra til å mobilisere kandidater for stillinger de i utgangspunktet ikke vurderte som aktuelle. Selv om økonomiske incentiver sammen med muligheter for karrieremessig stigning også kan virke motiverende for rotasjonen, er det vanskelig å si hvordan et rotasjonssystem helt uten flytteplikt ville fungere.

Departementet vurderte alternative forslag til hvem som bør underlegges lovfestet flytteplikt. Tradisjonelt har flytteplikten vært knyttet opp til personer som har gjennomgått aspirantkurset og deretter blitt «faste tjenestemenn i den utenrikske fagetat», jf. § 12 i forskrifter 6. mai 1970 nr. 1 om reglement om rekruttering og utdanning i utenriksstjenesten. De anses som de «egentlige» flyttepliktige fagtjenestemennene etter loven § 9, se lovforarbeidene Ot.prp. nr. 107 (2000–2001) pkt. 3.3 «Fagtjenestemenn er fellesbetegnelsen på de regulære, fast ansatte, flyttepliktige utenriksstjenestemenn som er tilsatt i de stillinger ved en utenriksstasjon som er nevnt i utkastet § 4 første og annet ledd.» og utenriksinstruksen kap. 2 B §§ 9 flg. I instruksen § 9 nr. 1 heter det: «Ansettelse av fagtjenestemenn i utenriksstjenesten skjer gjennom det årlige aspirantopptaket», og § 9 nr. 2: «I unntakstilfelle kan bestemmelsen i punkt 1 fravikes dersom vedkommende antas å ha særlige forutsetninger for ansettelse i utenriksstjenesten, jf. Personalreglementet for utenriksstjenesten, og de personalpolitiske retningslinjer».

Aspirantopptakene har tradisjonelt sikret UD tilgang på personer som tilegner seg en breddekompetanse (generalister) som tjenesten er avhengig av.

UD har imidlertid over tid også måttet skaffe seg et bredere rekrutteringsgrunnlag enn det aspirantopptaket kan levere. Man har bl.a. fått et større behov for spesialister. Disse personene

ansettes gjerne fast i UD og kan også bekle fagtjenestemannsstillinger ute selv om de etter streng fortolkning ikke er fagtjenestemenn. I tillegg har tidligere sammenslåinger med Departementet for utviklingshjelp og Handelsdepartementet, samt omorganisering av NORAD, ført til at en rekke stillinger besatt av fagpersoner reelt sett er overført eller integrert i UD. Disse inngår normalt i departementets alminnelige rotasjonssystem og veksler mellom hjemme- og utetjeneste.

Som nevnt under kapittelet om bortfall av fagtjenestemannsbegrepet inneholdt også UDs personalreglement en periode en bestemmelse om at man ved embetsutnevning til utenriksstasjon også ble flyttepliktig. Opptak i flyttepliktig utenrikstjenestekorps ble da gjerne presisert ved eget brev fra departementet. Denne bestemmelsen er bortfalt, men det er behov for å klargjøre reglene for innlemmelse i flyttepliktig korps.

Utenriksinstruksen kap. 2 § 10 nr. 3 sier: «Embetsmann og tjenestemann som ikke er fagtjenestemann, kan også tjenestegjøre i fagtjenestemannsstilling ved utenriksstasjon og er da underlagt de samme lov- og instruksbestemmelser som fagtjenestemann.». Dette kan tolkes å inkludere flytteplikt etter gjeldende lov § 9. Det er imidlertid rettslig tvilsomt om utenriksinstruksen er tilstrekkelig hjemmel til å pålegge en ikke-flyttepliktig tjenestemann en så omfattende byrde som flytteplikten kan sies å være, i hvert fall uten ettertrykkelig beskjed om dette, for eksempel gjennom tilsettingsbrev.

Departementet mente at det vil være ryddig å ha slik hjemmel i loven. Det kan gjøres ved at de som er fast ansatt i departementet og som får tilbud om en utestilling med en varighet på minst ett år, godtar at de inngår i den flyttepliktige etat ved aksept av utestillingen. Videre mente departementet at det bør gjelde alle utestillinger besatt av fast ansatte i departementet, også de i administrative stillinger. Dette skal komme i tillegg til dagens ordning med aspiranter som beordres etter andre år av den treårige aspirantopplæringen, jf. forskrifter om reglement om rekruttering og utdanning i utenrikstjenesten, § 11. Tjenestegjøring ved utenriksstasjon anses å være en viktig del av etatsopplæringen. Aspirantene beordres første gang som ledd i aspirantopplæringen, og vil ved fullført aspirantopplæring anes flyttepliktige.

Videre ble det stilt spørsmål ved om loven bare gjelder tjenestemenn på utenriksstasjoner, ikke hjemmebaserte tjenestemenn og embetsmenn. I loven av 1958 (daværende § 10 (2) andre punktum) stod det at fagtjenestemanns flytteplikt også gjaldt «tjenestemenn i departementet» slik at

det ikke var noen tvil om at flytteplikten også gjaldt ved beordring fra tjeneste i departementet til utenriksstasjon. Dette punktet ble utelatt i gjeldende lov uten noen nærmere begrunnelse. Det er klart at de hensyn som ligger bak flyttepliktinstituttet ikke bare gjelder forflytning av personer som allerede er stasjonert ute, men også hjemmebaserte, og omvendt fra utestasjon og hjem til departementet.

Departementet vurderte derfor å presisere at flytteplikten også gjelder ved forflytninger fra departementet til utenriksstasjon slik det var gjort i lovene av 1922, 1948 og 1958. Første ledd i forslaget søker å reflektere dette behovet.

Utsendt administrativt personell har ikke etter gjeldende lov flytteplikt, men med bortfall av denne personellgruppen foreslo departementet å utvide flytteplikten til å inntre for alle fast ansatte i Utenriksdepartementet som tiltrer stilling ute av minst ett års sammenhengende varighet.

Det er viktig å ha fleksibilitet i systemet. Loven åpner i dag for at en fagtjenestemann i «særlige tilfeller» unntas fra flytteplikten, jf. § 9 (1). Departementet tilrådte at unntaksadgangen videreføres. Dette kan være aktuelt spesielt for eksternt rekrutterte embetsmenn som automatisk blir fast ansatt, med mindre det er snakk om konstituering, jf. tjenestemannsloven § 3 nr. 1.

Det vil måtte gjøres endring i lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. § 12 tredje punktum, slik at det henvises til ny bestemmelse om flytteplikt. Tilsvarende endring må gjøres i forskrift 15. desember 2006 nr. 1456 til forvaltningsloven § 30.

6.1.3 Merknader fra høringsinstansene

LO mener at det er en logisk brist i at aspiranter pålegges flytteplikt allerede ved aspirantopptaket, men blir fast ansatt først etter tre år. Det anføres at de omfattende opptaksprøvene og intervjuundene i aspirantopptaket tilsier at det ikke burde være behov for lengre prøvetid for disse enn for ansatte som rekrutteres utenom det årlige aspirantopptaket.

LO bemerker videre at det er uklart hvorvidt UD vil benytte konstituering ved ekstern rekruttering til stasjonssjefsstillingene.

6.1.4 Utenriksdepartementet bemerker

Det understrekes at tjenestegjøring ved utenriksstasjon er en vesentlig del av etatsopplæringen. Aspirantperioden er en etatsopplæring og ikke sammenfallende med alminnelig prøvetid.

Aspiranter er for øvrig gitt eksplisitt unntak fra hovedregelen om fast ansettelse i tjenestemannsloven § 3 nr. 2 d). Etatsopplæringen medfører blant annet at aspiranten, som et ledd i å skaffe breddeerfaring, tildeles stilling ved utenriksstasjon på én eller to etterfølgende stasjoner. Det kan i den sammenheng ses bort fra den konkurranse som normalt følger av rekruttering til utlyste stillinger ved utenriksstasjon.

Når det gjelder spørsmålet om konstituering, er dette en videreføring av dagens lov, og departementet ser ikke for seg noen økning i bruk av denne ordningen. Når det gjelder flytteplikten, er det, som i dagens lov, lagt opp til unntaksadgang. I tilfellet der stasjonssjef rekrutteres eksternt vil det kunne være aktuelt å gjøre unntak fra å gjøre flytteplikten gjeldende.

Departementet opprettholder forslaget.

6.2 Hjemkalling og rådighet

6.2.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov § 10 hjemler en særskilt adgang for departementet til å hjemkalle og stille til rådighet utsendt utenriktjenestemann når tjenestlige hensyn tilsier det.

Det er også innenfor gjeldende lov adgang til å hjemkalle administrativt personell, jf. § 13 annet ledd. Bestemmelsen fastsetter at hjemkalling av administrativt personell skjer til likeverdig eller høyere stilling.

6.2.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo å videreføre ordningen med å hjemkalle og stille til rådighet, men utvide gruppen som omfattes, i tråd med den nye definisjonen av utsendt utenriktjenestemann.

I høringen vurderte departementet behovet for å videreføre en slik særskilt adgang til å hjemkalle og stille til rådighet sett i forhold til øvrige hjemler i tjenestemannsloven og den faktiske betydning av bestemmelsen.

Rådighetsinstituttet har vært hjemlet i utenriksloven siden 1922 og ble videreført i endringene av 1948, 1958 og 2002. Bestemmelsen gir adgang til å flytte tjenestemann fra stilling og pålegge denne annet oppdrag. Det er presisert i tidligere lovforarbeid og i utenriksriksinstruksen at lønn og stillingsnivå beholdes etter hjemkalling. Tjenestemann som stilles til rådighet kan, innenfor rammen av arbeidsforholdet, pålegges arbeidsoppgaver som er i samsvar med vedkommendes faglige og personlige forutsetninger. Rådighets-

bestemmelsen gjelder i dag kun for fagtjenestemann. Det er denne gruppen som har vært ansett som den viktigste å kunne disponere over på denne måten.

Departementet kom fram til at selv om rådighetsinstituttet etter utenriktjenesteloven benyttes relativt sjelden, er den en viktig motiverende mekanisme for at tjenestemann raskt skal kunne gjeninntrø i departementet dersom forholdene tilsier det. Bruk av rådighetsinstituttet krever ikke begrunnelse utover «tjenestlige hensyn». Det er en beslutning som tas med hjemmel i arbeidsgivers utvidede styringsrett. Beslutningen tas på saklig grunnlag. Ordningen kan benyttes i forbindelse med saker knyttet til kritikkverdige forhold hos den utsendte. Ordlyden gir videre rom for å ta i betraktning departementets behov og disponeringer, herunder også av mer positiv art for den utsendte.

Uttrykket «til rådighet» benyttes også i forbindelse med hjemkallelse av utsendte for å bistå i ulike arrangement hjemme (eller annet sted) – eller til oppdrag av kortere varighet. Det synes ikke å være en konsekvent bruk av begrepet med en formell henvisning til gjeldende utenriktjenestelov § 10, men kan like gjerne følge av departementets alminnelige styringsrett. For at omdisponeringen skal falle innenfor departementets alminnelige styringsrett må det ikke være av særlig inngripende karakter og ikke gjelde endring i stilling, men snarere midlertidige arbeidsoppgaver. Dette til forskjell fra bruk av rådighetsinstituttet etter utenriktjenesteloven, som på lik linje med flytteplikten, må sies å være et inngrep eller forføyning av en slik karakter at den i henhold til det alminnelige legalitetsprinsipp bare kan gjennomføres med hjemmel i lov.

Departementet så på rådighetsinstituttet som finnes også i tjenestemannsloven § 12 annet punktum og § 12 A. Tjml. § 12 annet punktum krever at grunnlagene for avskjed eller oppsigelse er til stede. I henhold til § 12 A, som gjelder tjenestemenn som får lønns- og arbeidsvilkår fastsatt i særskilt kontrakt, kan rådighetsinstituttet benyttes etter en vurdering av manglende oppfyllelse av avtalefestede krav til resultater.

I høringen har departementet vært opptatt av å begrunne behovet for å opprettholde bestemmelsen som en særhjemmel i tillegg til det som gjelder etter tjenestemannsloven. Departementet kom fram til at utenriktjenesten har et behov for å videreføre denne særskilte sikkerhetsventilen, ettersom den daglige styrings- og kontrollfunksjonen kan være reelt redusert pga. geografisk avstand mellom departementet og utestasjonertes

arbeidsplass. Bruken av rådighetsinstituttet etter utenriksstjenesteloven gir mulighet til å begrense skadepotensialet, både ved at det kan handles relativt raskt og ved at man på sett og vis også skåner den tjenestemann det gjelder ved at denne kan hentes hjem og at løsninger søkes utenom avskjed eller oppsigelse.

Arbeidsforholdet for ansatte i utenriksstjenesten innebærer stor variasjon i arbeidsoppgaver, stillinger og tjenestested. Arbeidsforholdets karakter kan således tilsi at bruk av rådighetsinstituttet ikke vil være så vidt inngripende som det som ville være tilfellet for en arbeidstaker som har et mer tradisjonelt arbeidsforhold. Rådighetsinstituttet har vært innarbeidet og videreført i utenriksloven siden 1922, og er en ordning som er kjent og allment akseptert i departementet.

Departementet la til grunn at selv om «tjenestlige hensyn» fremstår som et vidt begrep som begrunnelse for bruken av til rådighet, vil vurderingen henspille mer på forhold knyttet til den enkelte tjenestemann enn for eksempel departementets behov for å få en stilling dekket.

I høringsnotatet så man også på om rådighetsinstituttet ikke allerede kunne forstås ut fra flytteplikten. Departementet mente at flytteplikten skiller seg fra rådighetsinstituttet ved at flytteplikten gjelder kun til likeverdig eller høyere stilling, mens det spesielle ved rådighetsinstituttet er at man kan frabeordres en stilling og bli stilt til rådighet på generelt grunnlag. Videre krever ikke bruk av flytteplikten noen begrunnelse, til forskjell fra rådighetsreglen som krever at det foreligger «tjenestlige hensyn». Departementet konkluderte derfor med å beholde dagens ordning med omtale av flytteplikt og rådighet i separate bestemmelser, også ut fra den ulikhet i valør som synes å hefte ved forføyningene.

Rådighetsinstituttet krever bruk av kgl. res. for embetsmann dersom vedkommende ikke beholder status og tittel, eller vedkommende ikke søker eller aksepterer annen stilling, jf. utenriksinstruksen kap. 2 § 15 og kommentarer til utenriksinstruksen kap. 2 § 10 4. ledd.

Med departementets forslag om en ny samlekategori «utsendt utenriksstjenestemann» som favner videre enn dagens fagtjenestemann, vil den formelle adgangen til bruk av bestemmelsen omfatte en bredere gruppe, og i så måte fremstå mer likeverdig ved å være rettet mot alle UDs utsendte tjenestemenn.

Utvidelsen vil også omfatte spesialutsendinger. Disse vil da kunne stilles til rådighet i departementet for den gjenværende tiden av engasjementet, med mindre permisjonstid fra annen etat

kan nedkortes. Hjemkalling av spesialutsending vil skje i nært samråd med det aktuelle fagdepartementet.

6.2.3 Merknader fra høringsinstansene

KRIPOS bemerker via JBD at det er forståelse for behovet for å kunne hjemkalle også spesialutsendinger og bemerker at det også bør omfatte spesialutsendinger fra etater som ikke er ansatt i Utenriksdepartementet.

6.2.4 Utenriksdepartementet bemerker

Utenriksdepartementet slutter seg til merknadene fra KRIPOS og understreker at hjemkalling av spesialutsending for øvrig alltid vil måtte skje i nært samråd med rette fagetat. For de spesialutsendinger som ikke er ansatt i Utenriksdepartementet må en hjemkalling formelt måtte komme fra arbeidsgiver, men kan være foranlediget av forhold som knytter seg til Utenriksdepartementet, for eksempel nedleggelse av utenriksstasjon.

Departementet finner derfor å kunne opprettholde forslaget.

6.3 Krav om statsborgerskap

6.3.1 Gjeldende rett

I henhold til gjeldende lov § 18 er det krav om at utsendt utenriksstjenestemann og utsendt administrativt personell er norsk statsborger.

Kravet til norsk statsborgerskap er i samsvar med Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem artikkel 8 og Wien-konvensjonen om konsulært samkvem artikkel 22. For embetsmenn er dette i tillegg et ettertrykkelig krav i henhold til Grunnloven § 114. Det hender at embets- og tjenestemann har dobbelt statsborgerskap. Praksis har vært at der dette er tilfelle, vil vedkommende normalt være avskåret fra å tjenestegjøre i det landet der denne har sitt andre statsborgerskap. Før eventuell tjenestegjøring ved utenriksstasjon i det land der embets- eller tjenestemann har sitt andre statsborgerskap, må det i henhold til Wien-konvensjonenes nevnte artikler innhentes samtykke fra mottakerstaten.

6.3.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo å justere ordlyden for å bringe denne i tråd med begrepsbruken i lovforslagets for øvrig og fange opp de personellgrup-

pene som foreslås omfattet av begrepet utsendt utenriktjenestemann.

6.3.3 Merknader fra høringsinstansene

Det fremkom ingen merklader fra høringsinstansene. Forslaget opprettholdes.

6.4 Om begrensninger mht verv og forretningsdrift

6.4.1 Gjeldende rett

Paragrafen setter skranker for verv og forretningsdrift for personell ved utenriksstasjon, slik at det ikke skal komme i konflikt med det virke denne har ved utenriksstasjonen og tjenestens interesser. I gjeldende lov § 19 må utenriktjenestemann (fagtjenestemann, spesialutsending og valgt utenriktjenestemann) og utsendt administrativt personell innhente departementets godkjenning før de mottar et verv. Når det gjelder forretningsvirksomhet, er det et uttrykkelig forbud mot det for utsendt utenriktjenestemann (fagtjenestemann og spesialutsending) og utsendt administrativt personell.

6.4.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo å justere ordlyden til nye begrep, utsendt utenriktjenestemann og honorær representant, samt å tilføye gruppen «annen utsending» når det gjelder verv.

Likeså justeres bestemmelsen om forretningsvirksomhet til nytt begrep, utsendt utenriktjenestemann, og gruppen «annen utsending» tilføyes.

De samme hensyn som gjør seg gjeldende for utsendte utenriktjenestemenn og honorære representanter når det gjelder behovet for å kontrollere hvilke verv disse tar på seg, gjør seg gjeldende for annen utsending. Gjeldende lov setter skranker for valgkonsuler (utenriktjenestemenn), og det synes således underlig at ikke også annen utsending pålegges samme skranker. Alternativt kunne man tenke seg å la både valgkonsul og annen utsending stå utenfor departementets godkjenningmekanisme. Det er ingen folkerettslige barrierer for valg av det ene eller andre.

Når det gjelder forretningsvirksomhet, tar forarbeidene til gjeldende lov opp spørsmålet om fortolkning i lys av artikkel 42 i Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem av 18.4.1961 og artikkel 57 i Wien-konvensjonen om konsulært samkvem av 24.4.1963. Disse konvensjonsbestemmelsene inneholder et generelt forbud mot at utsendt uten-

riktjenestemann og utsendt administrativt personell driver ervervsvirksomhet eller kommersiell virksomhet på tjenestestedet for personlig vinning. Det forklares videre at med uttrykket «ervervsvirksomhet eller kommersiell virksomhet for personlig vinning» menes ikke passiv investering i foretak i mottakerstaten, selv om det måtte dreie seg om kommersielle foretak. Inntektsgivende investeringer i mottakerstaten, for eksempel kjøp av aksjer, fast eiendom eller pantobligasjoner, faller således ikke i og for seg inn under forbudet. Hvis imidlertid investeringen medfører en aktiv deltagelse i den virksomhet som det investeres i, er det neppe tvil om at man overskrider grensen for det som er tillatt. I tvilstilfelle vurderer departementet om virksomhet som utsendt utenriktjenestemann er økonomisk interessert i, eller et oppdrag han ønsker å utføre mot godtgjørelse, må antas å være i strid med forbudet. Forbudet gjelder ikke gebyrbelagte tjenester som utføres av utenriksstasjonene.

I forarbeidene til gjeldende lov er det ikke sagt noe om andre utsendinger, eller Innovasjon Norges utsendinger (da som spesialutsendinger). Etter departementets skjønn er deres tilknytning til utenriksstasjonen så nær at de vil falle inn under Wien-konvensjonens bestemmelser og således ha de samme begrensninger på sin aktivitet som utsendt utenriktjenestemann. Dette har også vært en del av diskusjonen og betenkeligheten omkring tilknytning av utsendinger fra Innovasjon Norge til en utenriksstasjon. Resultatet er at i enkelte land vil man ikke finne noen tilknytning mellom Innovasjon Norge og utenriksstasjonen, fordi deres virksomhet av vertslandet anses å være av kommersiell art. I de tilfeller der Innovasjon Norge knyttes til utenriksstasjon, har man vurdert virksomheten deres å være innenfor akseptable grenser, som fortrinnsvis handels- og næringsfremmende, men uten å være av kommersiell art. I tillegg begrunnes f.eks. Innovasjon Norges tilknytning til utenriksstasjon med at de i enkelte land ikke kunne ha vært representert uten gjennom tilknytning til utenriksstasjon pga. den politiske situasjon i mottagerlandet. Departementet mente derfor at det er riktig å føye til «annen utsending» i lovteksten, da dette vil reflektere også den praksis man har innrettet seg etter i dag.

6.4.3 Merknader fra høringsinstansene

Det fremkom ingen merknader fra høringsinstansene. Departementets forslag opprettholdes.

6.5 Vernetings

6.5.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov slår i § 20, første ledd fast at straffesak mot utsendt personell skal anlegges ved domstol i Oslo, hvis ikke annet vernetings følger av straffeprosesslovgivningen.

Bestemmelsen i gjeldende lov § 20, annet ledd gjelder valg av domstol for tvister vedrørende tjenesteforhold ved utenriksstasjon. Etter denne bestemmelsen har alt personell ved en norsk utenriksstasjon vernetings i Oslo med mindre annet følger av norsk lov eller av folkeretten.

6.5.2 Forslaget i høringsnotatet

Bestemmelsen i første ledd som gjelder valg av domstol i straffesaker er foreslått ikke videreført i ny lov. Bakgrunnen for dette er at straffeprosesslovgivningen inneholder fleksible og uttømmende regler som legger til rette for at straffesaker kan føres der hvor det framstår som mest hensiktsmessig. Det anses derfor overflødig å opprettholde en særbestemmelse i utenriktjenesteloven.

Når det gjelder bestemmelsen i annet ledd om valg av vernetings for privatrettslige tvister om tjenesteforhold foreslo departementet å endre bestemmelsen slik at valg av vernetings skiller mellom personell tilhørende gruppen utsendte medarbeidere på den ene siden, og gruppen lokalt ansatte og honorære representanter på den annen side.

Departementet presiserte at bestemmelsen kun omhandler vernetings i rettssaker knyttet til tjenesteanliggender. Hovedregelen blir da at utsendt personell har hjemting Oslo, som i dag, mens for lokalt ansatt personell og honorære representanter vil hovedregelen være vernetings på tjenestestedet.

De generelle vernetingsregler tar først og fremst sikte på å regulere arbeidsfordelingen mellom norske domstoler, jf. Ot.prp. nr. 197 (2001–2002). Vernetingsreglene i utenriktjenesteloven tar sikte på å regulere hvor langt norske domstolers internasjonale kompetanse og jurisdiksjon strekker seg når det gjelder personell ved norsk utenriksstasjon og forhold knyttet til tjenesten.

Vernetingsreglene sier ingenting om hvilken rett saken skal avgjøres etter. Hovedregelen mht lovvalg for lokalt ansatte er at deres arbeidsforhold er regulert etter lokal lov. Dette følger av

internasjonal privatrett og prinsippet gitt i «Irma-Mignon-dommen» om at arbeidsforholdet skal reguleres av den nasjonale lovgivningen der arbeidsforholdet har sterkest tilknytning, hvilket for de fleste vil bety det landet der de bor og jobber. Med dette som utgangspunkt vil en hovedregel om vernetings i Oslo kunne medføre en krevende og kostbar prosess for norsk domstol som da ville måtte utrede lokal lovgivning. En kontraktsklausul som fratar lokalt ansatte muligheten til å få prøvd sin sak lokalt, vil kunne svekke vedkommendes rettssikkerhet ved at prosessen blir både kostbar og komplisert.

Utviklingen i folkeretten har gått i retning av at lokale domstoler i økende grad anses kompetente til å behandle saker for lokalt ansatte i tjenestelaterte spørsmål, noe vi har sett eksempler på også i Norge. Ved å gjøre vernetings på arbeidsstedet til hovedregelen for lokalt ansatte vil loven bringes bedre i samsvar med nyere praksis internasjonalt. Tilsvarende praksis har etter dagens lov vært hjemlet i folkerettsreservasjonen i gjeldende utenriktjenestelov § 20 annet ledd. Det vil være i overenstemmelse med både Lugano-konvensjonen artikkel 5 (1), og FN-konvensjonen om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet artikkel 11, å innarbeide en hovedregel i utenriktjenesteloven der lokalt ansatte og honorære representanter gis vernetings på arbeidsstedet.

Bestemmelsen vil fortsatt gi hjemmel for unntak enten ut fra annen rett, eller etter avtale. Også dette er i tråd med folkerettens regler. Det kan for eksempel være aktuelt å avtale at tvist mellom arbeidsgiver og lokalt ansatt arbeidstaker som er norsk, og eventuelt har norsk lovvalg i sin arbeidskontrakt, bringes inn for norsk domstol. Her vil praktiske og kostnadmessige forhold legges til grunn, og valg av vernetings vil kunne skje etter avtale mellom partene. Det kan også være forhold ved sakens natur som gjør det naturlig at tvisten behandles i Norge fremfor på tjenestestedet. Det kan for eksempel være tilfelle der arbeidstakeren er ansatt for å utføre arbeidsoppgaver som ledd i offentlig myndighetsutøvelse. Et eksempel kan være en lokalt ansatt visummedarbeider. I et slikt tilfelle vil arbeidsgiver kunne påberope seg immunitet for de lokale domstolene i en eventuell tvist.

6.5.3 Merknader fra høringsinstansene

Det fremkom ingen merknader fra høringsinstansene. Forslaget videreføres.

7 Myndighetsutøvelse

7.1 Overoppsyn – utenriksstasjonenes rang

7.1.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov § 15 regulerer forholdet mellom fagstasjon og honorær stasjon.

Ambassaden vil formelt sett rangere over en konsulær fagstasjon i samme embetsdistrikt. I praksis går instrukslinjer i hovedsak mellom departementet og den enkelte fagstasjon og ikke via ambassade til generalkonsulat eller konsulat som er fagstasjon. Når det gjelder myndighet og overoppsyn med honorære utenriksstasjoner, varierer praksis i ulike embetsdistrikt, og det avhenger snarere av hensiktsmessighet enn av rang hvorvidt det er ambassaden eller generalkonsulatet som ivaretar oppgaven. Dette kan eventuelt beskrives nærmere i utenriksinstruksen.

7.1.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo å videreføre paragrafen, men erstatte begrepet «konsulattjenesten» med «underliggende honorære utenriksstasjoner» for å bringe teksten i overensstemmelse med begrepsbruken i utkastet i paragrafen om utenriksstasjoner.

I høringsnotatet vurderte departementet om formuleringen «det eller de land hvor stasjonens sjef er akkreditert eller anmeldt» gjennomgående kan erstattes med begrepet «embetsdistriktet» eller «utenriksstasjonens embetsdistrikt». Disse begrep er enklere og har god forståelse internt i tjenesten.

Paragrafen i gjeldende lov første ledd annet punktum ble vurdert strøket. Bestemmelsen henger trolig igjen fra 1922-loven da man slo sammen diplomatisk og konsulær virksomhet, og er i dag uomtvistet og innarbeidet praksis. Imidlertid er konsulær og diplomatisk virksomhet regulert i to separate konvensjoner, og det ble for ordens skyld anbefalt å la den bli stående. Språket bør oppdateres i tråd med øvrig begrepsbruk.

På samme grunnlag foreslo departementet å la gjeldende lov § 15 andre ledd stå.

7.1.3 Merknader fra høringsinstansene

Det fremkom ingen merknader fra høringsinstansene. Forslaget opprettholdes.

7.2 Notarialforretninger og vigsel

7.2.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov §§ 16 og 17 regulerer adgangen til å utføre notarius publicus-funksjoner og vigsel ved utenriksstasjon.

I utenriksinstruksen kap. 8 merknader til § 2 nevnes notarialforretninger som kan utføres. Det fremgår der at utenriksstjenestemann som opptrer som notarius publicus kan utføre de samme oppgaver som notarius publicus i Norge kan utføre. Det omfatter blant annet bekreftelse av underskrifter, bekreftelse av riktighet av kopi, åpning av bankbøker, påsetting og fjerning av segl, attestere at handlinger er korrekt utført, legitimere faktiske opplysninger, nedtegne erklæringer og forklaringer, bekrefte at en myndighet eller person er berettiget til å foreta bestemte tjenestehandlinger m.m. Handlingen kan bare skje til fordel for norsk borger eller når forholdet ellers har tilknytning til Norge eller norske interesser.

I dag har utenriksstjenestemann på norsk utenriksstasjon med vigselrett adgang til å vie i henhold til lov 30. juni 1955 nr. 20 om når norsk tenestemakt kan halda brudvigging i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg. Det omfatter fagtjenestemann og norsk valgkonsul etter gjeldende lov. Spesialutsendinger er unntatt fra denne retten jf. § 6 tredje ledd i gjeldende utenriksstjenestelov.

7.2.2 Forslaget i høringsnotatet

Når det gjelder *paragrafen om notarialfunksjoner* foreslo departementet å endre til ny samlebetegnelse «utsendt utenriksstjenestemann», jf. nytt samlebegrep, og «departementet» fremfor «vedkommende departement».

Forslag til nytt begrep «utsendt utenriktjenestemann» avgrensner mot honorære representanter som inngår i «utenriktjenestemann» etter 2002-loven, jf. denne § 3 nr. 1, men utvides mht «utsendt administrativt personell».

Det er ikke nødvendigvis i strid med dagens system slik det fungerer i praksis. I gjeldende lov er det gjort uttrykkelig unntak for spesialutsending, likevel med dispensasjonsmuligheter. Det legges opp til en videreføring av dette. «Honorære representanter» legges til i lovteksten slik at de, lik etter nåværende lov, også vil kunne utføre notarialforretninger. Etter gjeldende lov delegeres funksjonen også regelmessig til utsendt administrativt personell. Ved ny lov er denne gruppen bortfalt, men omfattes av begrepet «utsendt utenriktjenestemann».

Dette er heller ikke i strid med lov 24. april 2002 nr. 12 om notarius publicus § 1 tredje ledd «*I utlandet er norsk utanrikstenestemann eller den han eller ho gjev fullmakt, notarius publicus*», men notarius publicus-loven bør trolig endres til «*utsendt utenriktjenestemann og honorær representant*».

Departementet mente at praksis etter gjeldende lov fungerer godt, men loven må justeres som følge av begrepsendringene i loven for øvrig. Da ble det av betydning å se på de fullmakter som er gitt til å utføre notarius publicus-funksjoner, og fortrinnsvis søke å endre loven slik at dagens ordning videreføres.

I høringsnotatet vurderte departementet å legge kompetansen til *utenriksstasjon* fremfor til *utenriktjenestemann* ettersom praksis i dag er at slik myndighet i stor grad delegeres. Etter dagens ordning er det personellgruppene utenriktjenestemann, fagtjenestemann og valgkonsul som har fullmakt, mens spesialutsendinger er eksplisitt unntatt fra denne bestemmelsen. Dagens ordning med å delegerer er praktisk, men avgrenses som oftest til å omfatte utsendt administrativt personell.

Når det gjelder *paragrafen om vigsel* foreslo departementet språklig justering til «utsendt utenriktjenestemann» og «departementet».

Myndigheten til å forestå borgerlig vigsel er en særskilt notarius publicus-funksjon som norsk utenriktjenestemann kan utøve.

Bestemmelsen om vigsel er noe annerledes enn den generelle notarius publicus-bestemmelsen, idet fullmakt til å vie forutsetter at den enkelte stasjon særskilt bemyndiges. Departementet konkluderte også her med å anbefale å beholde gjeldende ordning, da den adgang til delegering fra utenriktjenestemann på bemyndi-

gede stasjoner som er praksis i dag, er hjemlet i forskriftene.

Lov 30. juni 1955 nr. 20 om når norsk tenestemakt kan halda brudvigjing i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg § 4 sier at «*Norsk utanrikstenestemann kan vigja brudfolk i samsvar med lovreglane om utanrikstenesta*». Den overlater m.a.o. til UD gjennom lov om utenriktjenesten å utferdige nærmere regler om dette.

Utenriktjenesteloven gir myndighet til utenriktjenestemann på bestemte stasjoner, men verken utenriktjenesteloven eller vigselsloven sier noe om delegering av fullmakt på stasjonen. Det gjør imidlertid forskrift 21. mai 2001 nr. 1308 for vigsel ved norsk utenriktjenestemann, som i § 1 sier at «*Har tjenestemannen forfall, kan vigsel foretas av hans/hennes stedfortreder*».

Utenriksinstruksen kap. 8 § 3 om vigsel henviser til at fullmakt er gitt til utenriksstasjon og sier ingenting om delegeringsfullmakt. Utenriksinstruksens bestemmelse henspiller på at det i noen mottakerland ikke er tillatt for diplomatisk eller konsulær tjenestemann å vie, og departementet kan derfor bare gi vigselmyndighet til bestemte stasjoner. Derimot beskriver utenriksinstruksen kap. 4 § 8 stedfortreders fullmakt generelt, og sier at i de tilfelle handlingsfullmakten er tillagt utenriksstasjonen, kan enhver funksjonær ved stasjonen behandle saken, forutsatt at vedkommende har de kunnskaper og kvalifikasjoner som trengs for å utføre arbeidet på korrekt og tilfredsstillende måte.

For vigsel er kravene til kvalifikasjoner angitt som ovenfor (norsk utenriktjenestemann). Etter gjeldende utenriktjenestelov § 3 nr. 1 omfatter det fagtjenestemann, spesialutsending og valgt utenriktjenestemann. Spesialutsending er likevel unntatt fra myndighet til å vie jf. gjeldende lov § 6 tredje ledd. For valgt utenriktjenestemann er det krav om norsk statsborgerskap.

Forskriftene som er fastsatt om delegering av vigselsrett fremstår noe strengere enn for tilsvarende fullmakt i notarius publicus-loven. Etter vigselsforskriften kan den «ved forfall gis til stedfortreder», mens notarius publicus, sier «den han eller ho gjev fullmakt».

En streng fortolkning av delegeringsmyndigheten tilsier at vigselsmyndighet kun kan delegeres videre til nestemann i linjen som er fagtjenestemann ved utenriksstasjon, og kun ved fravær når denne er stedfortreder, men praktiseringen av dette har ofte vært knyttet til funksjoner og arbeidsfelt. Med departementets forslag om å ta bort «utsendt administrativ personale» som egen gruppe, men innlemme denne i samlebegrepet

«utsendt utenriks tjenestemann», utvides gruppen til også å omfatte tidligere utsendt administrativt personell.

Departementet mente at man her kan legge til grunn en videreføring av gjeldende praksis, som ikke praktiserer fraværsregelen eller stedfortrederreglen strengt, men det må påses at fullmakt kun delegeres til tjenestemann i stilling som innehar de kvalifikasjoner som normalt skal til for å utføre en borgerlig vigsel. Det vil i realiteten si alle som fungerer i gjeldende lovs fagtjenestemannsstillinger. En slik praksis kan også gis støtte i at fullmakten i utgangspunktet er gitt til stasjonen, men at det deretter vil være opp til stasjonssjefen å beslutte hvem som skal gis den fullmakten. Utenriksinstruksen kan gi nærmere beskrivelse av krav til kvalifikasjoner.

Det ble også stilt spørsmål ved om honorær representant (nåværende lovs valgkonsul) skal gis vigselsfullmakt, slik denne kan etter dagens lov. Det forutsetter innenfor gjeldende regler at vedkommende er norsk og at Utenriksdepartementet har gitt fullmakt til valgkonsulatet. I så fall vil en evt. endring til «utsendt utenriks tjenestemann» snevre inn denne adgangen. Det er mulig man kan fortolke valgkonsul til å falle inn under begrepet «dennes stedfortreder» i så øyemed. Spørsmålet er for øvrig hypotetisk, da det pr. i dag ikke gis fullmakt til vigsel til noen av våre valgkonsulater.

Vigselsloven henviser til utenriks tjenesteloven, som dermed blir førende for forståelsen av hvem som i utgangspunktet har fullmakt, og hvem denne kan gis videre til. Departementet konkluderte derfor med at foreslåtte endring av ordlyd ikke er i strid med den hjemmel som er gitt av vigselsloven, og at endring av ordlyd i realiteten vil

være en videreføring av gjeldende lovs praksis. I henhold til denne er vigselsfullmakt gitt til bestemte utenriksstasjoner, og det er utenriks tjenestemann der, normalt stasjonssjefen, som gir myndighet videre.

Etter dagens lov er spesialutsending unntatt fra bestemmelsene om vigsel og notarius publicus, men det gis samtidig adgang til å dispensere fra dette. Departementets forslag vil ikke endre på dette.

Utenriksinstruksen bør presisere at fullmakt kun kan gis videre til tjenestemann som har de nødvendige kvalifikasjoner. Det vil være den tradisjonelle fagtjenestemannsgruppen som er utvidet, men ikke til det som gjenstår av administrativt personale, f.eks. IKT, arkivar, vakt.

I lov 30. juni 1955 nr. 20 om brudvigging i utlandet § 4, og tilhørende forskrifter 21. mai 2001 nr. 1308 vigsel ved norsk utenriks tjenestemann må ordlyd endres fra «utenriks tjenestemann» til «utsendt utenriks tjenestemann».

7.2.3 Merknader fra høringsinstansene

Det fremkom ingen merknader fra høringsinstansene. Forslaget opprettholdes.

7.3 Gebyr

Utenriksstasjonene kan innkreve gebyr for tjenestehandlinger, jf. forskrift 20. juni 2014 nr. 780 om gebyr ved Norges utenriksstasjoner. Bestemmelsen er en modernisering av språkdrakten, og utkast til forskriftshjemmel i ny paragraf tilsvarende innholdsmessig gjeldende lov § 21.

8 Endringer i andre lover

De foreslåtte begrepsendringer med bortfall av samlebegrepet «utenrikstjenestemann», og nytt begrep «utsendt utenrikstjenestemann» og «honorær representant» gjør det nødvendig med endring i følgende annen lov:

I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene § 51 første ledd må begrepet «norsk utenrikstjenestemann» endres til «utsendt utenrikstjenestemann og norsk honorær representant».

I lov 30. juni 1955 nr. 20 om når tenestemakt kan halde brudvigjing i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg § 4 må begrepet «norsk utanriks tenestemann» endres til «utsend utanriks tenestemann». Likeså må ordlyd endres i forskrifter 21. mai 2001 nr. 1308 vigsels ved norsk utenrikstjenestemann.

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker må § 225 tredje ledd og § 231 første punktum endres fra begrepet «norske utenrikstjenestemenn» til «utsendte utenrikstjenestemenn og norske honorære representanter».

På grunn av nye paragrafnummer i loven må henvisning til utenrikstjenestelovens paragraf om flytteplikt endres i lov 4. mars om statens tjenestemenn m.m. § 12 tredje punktum fra § 9 til § 7. Likeså må henvisning til utenrikstjenesteloven når det gjelder unntak fra forvaltningslovens klageadgang i henhold til forskrift til forvaltningsloven 15. desember 2006 nr. 1456 § 30 c) endres.

9 Økonomiske og administrative konsekvenser

De foreslåtte endringer i utenriksstjenesteloven og utenriksinstruksen vil ikke innebære økte utgifter, men kunne bidra til administrativ forenkling. Den administrative forenkling gjør seg især gjeldende ved forslaget om færre personellgrupper, samt den økte styringsrett og forutsigbarhet som

følger med flytteplikten og ansettelse ved åremål. Det legges til grunn at endringene ikke får skattemessige konsekvenser, men er en videreføring av dagens rettstilstand hva gjelder skattelovens bestemmelser.

10 Merknader til de enkelte bestemmelser i lovforslaget

Til § 1

Paragrafen angir i første ledd utenrikstjenestens mandat og oppgaver som er å fremme norske interesser og yte bistand til norske borgere. Det er en videreføring av omtale i gjeldende lov, men med et nytt tillegg under første ledd nr. 2, som presiserer at det skal gis bistand også til juridiske personer. Med dette forstås bistand til norsk næringsliv og norske organisasjoner. I likhet med loven av 2002 gir ikke bestemmelsen den enkelte borger eller juridiske person noen rett til å kreve at utenrikstjenesten skal intervensere i en bestemt sak.

I andre ledd slås det på samme måte som i 2002-loven fast at utenrikstjenestens oppgaver skal ivaretas av både departementet og utenrikstasjonene.

Etter tredje ledd kan det gis nærmere forskrifter om utenrikstjenesten. Dette er likt som i 2002-loven.

Paragrafen erstatter § 1 i loven av 2002.

Til § 2

Paragrafen definerer hva som regnes som utenriksstasjon, og definerer de ulike kategoriene utenriksstasjoner. Endringene er av språklig art som følge av endrede betegnelser på personellgrupper i loven for øvrig, og innebærer ingen materielle endringer.

I første ledd listes alle typer utenriksstasjoner.

I andre ledd listes hvilke typer utenriksstasjoner som regnes som diplomatiske fagstasjoner.

I tredje ledd listes hvilke typer utenriksstasjoner som regnes som konsulære fagstasjoner.

I fjerde ledd listes hvilke typer utenriksstasjoner som regnes som honorære utenriksstasjoner.

Paragrafen erstatter § 2 i loven av 2002.

Til § 3

Paragrafen første ledd første punktum definerer begrepet utsendt utenrikstjenestemann som embetsmann eller tjenestemann ansatt i departementet på ordinære vilkår som innehar stilling

ved utenriksstasjon. Utsendt utenrikstjenestemann omfatter også undergruppen spesialutsending, som er finansiert av annen statlig etat, utsendt for særlige formål ved utenriksstasjon for et bestemt tidsrom og midlertidig ansatt i departementet. Paragrafene som i 2002-loven §§ 3 og 4 omhandler fagtjenestemann, er endret som følge av at begrepet fagtjenestemann bortfaller, men inngår i det videreførte samlebegrepet utsendt utenrikstjenestemann. Spesialutsendingsbegrepet tilsvarer definisjonen i loven av 2002 §§ 3, 6 og 12, men med en kodifisering i andre punktum av den praksis som følges i 2002-loven om at spesialutsendinger fra forsvarsmyndighetene kan unntas fra kravet om midlertidig ansettelse i Utenriksdepartementet.

Andre ledd første punktum er en ny bestemmelse som gir adgang til å ansette utsendt utenrikstjenestemann på åremål i stilling på utenriksstasjon som forvalter annen statlig etats fagområde. Andre ledd første punktum avgrenser en åremålsperiode til fire år, og andre punktum gir adgang til gjentakelse inntil til sammen åtte år. Dette ivaretar behovet for å ansette midlertidig i stillinger som ikke er opprettet for spesialutsendinger, men der utenriksstasjoner er pålagt oppgaver for annen statlig etat. Et typisk eksempel vil være innen utlendingsfeltet med behandling av visumsøknader. Bestemmelsen er ny.

Tredje ledd viderefører fra 2002-loven at stasjonssjefen har et overordnet stedlig ansvar og instruksmyndighet for alt personell på stasjonen. Dette gjelder særlig i relasjon til vertslandets myndigheter. Det er utdypet i utenriksinstruksen at spesialutsendingene får faglig instruks fra sin fagetat, men at stasjonssjefen har et stedlig utenriksfaglig ansvar og skal holdes orientert om instruks fra annen fagetat.

Fjerde ledd unntar i likhet med § 6 tredje ledd i 2002-loven, spesialutsendingene fra bestemmelsene om notarialforretninger, vigsel og overoppsyn. Departementet kan gjøre unntak fra dette unntaket.

Femte ledd første punktum bestemmer at ambassadør eller generalkonsul er embetsmann. Dette er en innskrenkning fra 2002-loven, der

også ministerråd unntaksvis kunne være embetsmann. Innskrenkningen er imidlertid i tråd med den praksis departementet har fulgt siden 2009. Det presiseres i andre punktum at honorær generalkonsul ikke er embetsmann. Det er i samsvar med gjeldende lov. De honorære generalkonsuler som før loven fra 2002 er utnevnt i statsråd, beholder derimot sin status som embetsmann så lenge de innehar vervet som honorær representant.

Sjette ledd erstatter 2002-lovens oppstilling av titler knyttet til fag tjenestemannsbegrepet. Titlene benyttes ved tilmelding til vertslandet og benyttes på utsendt diplomatisk personell. Dette vil bli nærmere regulert i utenriksinstruksen.

Paragrafen erstatter gjeldende lov § 3 annet ledd om samlebegrepet utsendt utenriks tjenestemann, § 4 om fag tjenestemann, §§ 6 og 12 om spesialutsendinger. Den erstatter videre gjeldende lov § 8 nr.1 om utsendt administrativt personell.

Departementets forslag knyttet til spesialutsendinger er i hovedsak videreføring av 2002-loven §§ 6 og 12 om spesialutsendinger, med unntak av departementets forslag om å fjerne annet ledd «Utsending finansiert av Innovasjon Norge kan tilsettes som spesialutsending i henhold til § 12», da denne er foreldet og inngår i paragrafen om annen utsending (2002-loven § 7 og utkastet § 4). Gjeldende lov § 12 om midlertidig ansettelse i departementet og stasjonssjefens myndighet samles i utkastet § 3.

Til § 4

Paragrafen definerer i første ledd annen utsending som utsending som er tilknyttet norsk utenriksstasjon og er ansatt i selvstendig rettssubjekt. I hovedsak er disse utsendinger fra Innovasjon Norge og Norsk Sjømatråd, hvor de beholder sitt ansettelsesforhold også under tjenestetiden ved utenriksstasjon. Disse er ikke tjenestemenn, og deres ansettelses- og arbeidsforhold reguleres derfor ikke av tjenestemannsloven. Begrepet «ikke-statlige etater» er endret til «selvstendig rettssubjekt» for ikke å avgrense mot offentlig eid virksomhet. Endringen er av språklig karakter, og grensen for slik tilknytning vil fortsatt være mot kommersiell virksomhet på stedet.

I andre ledd presiseres det at annen utsending er underlagt stasjonssjefen. Dette tilsvarer den bestemmelse som gjelder for spesialutsendingene i utkastet § 3 tredje ledd, og knytter seg særlig til at stasjonssjefen står ansvarlig for relasjoner til vertslandets myndigheter.

Paragrafen tilsvarer § 7 i 2002-loven, og endringene er av språklig karakter.

Til § 5

Paragrafen fastslår i første ledd at departementet kan oppnevne honorær representant, og i andre ledd at departementet kan løse honorær representant fra sitt verv når det er i Norges interesse. Paragrafen endrer begrepet «valgt tjenestemann» til «honorær representant». De honorære representantene er ikke ansatt i tjenesten, og det er derfor ikke ansett riktig å knytte deres verv til tjenestemannsbegrepet. Begrepet «honorær» er et etablert begrep i henhold til Wien-konvensjonen om konsulært samkvem. Gruppens status er for øvrig uendret, og paragrafen erstatter §§ 5 og 11 i 2002-loven.

Til § 6

Paragrafen første ledd definerer personellgruppen lokalt ansatt som arbeidstakere ansatt ved utenriksstasjonen. Disse utgjør en stor andel av utenriks tjenestens personell, og de ivaretar i dag et bredt spekter av oppgaver. Gjeldende lov § 8 nr. 2 er derfor foreslått endret, slik at disse ikke lenger omtales som administrativt personell. Det forutsettes at deres stilling og oppgaver ikke overskrider det som av formelle hensyn skal ivaretas av diplomatisk og konsulært utsendt personell. Lokalt ansatte er ikke tjenestemenn jf. forskrift 11. november 1983 nr. 1608 til lov om statens tjenestemenn m.m. § 1 nr. 1 J, og deres arbeidsforhold reguleres derfor ikke av tjenestemannsloven. Dette er presisert i lovutkastet første ledd.

I andre ledd er utenriksstasjonene i likhet med hva som fulgte av 2002-loven gitt myndighet til å ansette og avslutte arbeidsforholdet til lokalt ansatte.

I tredje ledd presiseres det at saker som gjelder suspensjon, oppsigelse eller avskjed må godkjennes i forkant av departementet.

Paragrafen erstatter § 8 nr. 2 og § 14 i 2002-loven.

Til § 7

Det fremgår av paragrafen første ledd at flyttepliktig embets- eller tjenestemann er forpliktet til å motta forflytning til likeverdig eller høyere stilling i departementet eller ved utenriksstasjon.

Tjenestemann blir etter andre ledd flyttepliktig når han eller hun er fast ansatt og tiltrer en stilling av minst ett års sammenhengende varighet ved utenriksstasjon. Dette er en endring fra 2002-loven, der kun flyttepliktig fag tjenestemann kunne beordres. På grunn av at begrepene fag tjeneste-

mann og utsendt administrativt personell bortfaller, og i stedet benevnes utsendt utenrikstjenestemann, vil en større gruppe embets- og tjenestemenn i departementet omfattes av flytteplikten. I likhet med hva som følger av 2002-loven kan det gjøres unntak fra flytteplikten. Kravet til fast ansettelse medfører at spesialutsendinger ikke er omfattet av flytteplikten. Det er de heller ikke i henhold til loven av 2002.

I tredje ledd fremgår det i likhet med etter loven fra 2002 at departementet bestemmer hvilke stillinger som anses likeverdige ved forflytning.

Når det gjelder aspirantene, som under aspirantopplæringen er midlertidig ansatt, kan disse beordres i henhold til forskrift om rekruttering og utdanning i utenrikstjenesten. Tredje ledd i den nye loven medfører ingen endring av dette.

Bestemmelsen erstatter § 9 i loven av 2002.

Til § 8

Paragrafen innebærer at utsendt utenrikstjenestemann kan hjemkalles og stilles til rådighet hvis dette anses påkrevet av tjenestlige grunner. Utsendt utenrikstjenestemann kan, innenfor rammen av arbeidsforholdet, pålegges arbeidsoppgaver som er i samsvar med vedkommendes faglige og personlige forutsetninger. I likhet med paragrafen om flytteplikt vil personellgruppen som kan stilles til rådighet være utvidet. I loven av 2002 kan fagtjenestemann hjemkalles og stilles til rådighet i henhold til § 10, mens utsendt administrativt personell kan hjemkalles i henhold til § 13 annet og tredje ledd. Paragrafen innebærer videre at også spesialutsendinger kan hjemkalles. På grunn av deres midlertidige ansettelsesforhold i departementet, og det spesielle formål for deres tjenesteforhold, vil en slik hjemkalling måtte skje i nært samråd med ansvarlig fagdepartement.

Til § 9

Paragrafen fastslår at utsendt utenrikstjenestemann må være norsk statsborger. Det omfatter både Utenriksdepartementets ansatte og spesialutsendingene. Dette tilsvare § 18 i loven av 2002.

Til § 10

Paragrafen første ledd fastslår at utsendt utenrikstjenestemann, annen utsending og honorær

representant ikke må motta noe verv av diplomatisk, konsulær eller annen offisiell art av annen stat eller internasjonal organisasjon, med mindre departementet samtykker. Dette er en videreføring av § 19 første ledd i 2002-loven, men en utvidelse ved at også annen utsending er omfattet av begrensningen.

Andre ledd fastslår at utsendt utenrikstjenestemann og annen utsending ikke må drive forretningsdrift på tjenestestedet for egen eller andres regning. Forbudet må ses i lys av Wien-konvensjonene om diplomatisk samkvem artikkel 42 og Wien-konvensjonen om konsulært samkvem artikkel 57. Dette er en videreføring av § 19 andre ledd i 2002-loven, men med en utvidelse slik at også annen utsending er omfattet av begrensningen.

Til § 11

Paragrafen første ledd fastsetter at utsendt utenrikstjenestemann og annen utsending har verneeting i Oslo i rettssaker som angår tjenesteanliggender, med mindre saken etter alminnelige regler hører inn under annet verneeting. Bestemmelsen antas særlig å ha praktisk betydning for utsendte tjenestemenn som under utetjenesten ikke er registrert med fast bopel i Norge.

Andre ledd første punktum fastslår at lokalt ansatte og honorære representanter i tjenesterelatert tvist har verneeting på arbeidstedet, med mindre annet følger av folkeretten, eller saken etter alminnelige regler hører inn under annet verneeting. Dette er en endring fra gjeldende lov § 20 andre ledd, men i tråd med den utviklingen som har skjedd i folkeretten i retning av å anse lokale domstoler kompetente til å behandle rettstvister for lokalt ansatte i tjenesterelaterte spørsmål. Lovendringen bringer lovens hovedregel i tråd med Lugano-konvensjonen artikkel 5 (1), og FN-konvensjonen om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet artikkel 11. Det er imidlertid gitt adgang i andre ledd andre punktum for partene til å avtale annet verneeting etter at tvist er oppstått.

Paragrafen erstatter § 20 i 2002-loven.

Til § 12

Paragrafen første ledd første punktum angir hvilken type utenriksstasjon som har overoppsyn med underliggende utenriksstasjoner. Første ledd andre punktum slår fast at diplomatiske fagstasjoner kan virke på samme måte som konsulære fagstasjoner når departementet bestemmer det.

Andre ledd slår fast at diplomatiske fagstasjoner kan utføre samme embets handlinger som ligger til konsulære fagstasjoner.

Dette er en videreføring av § 15 i loven av 2002. Endringene er av språklig art som følge av begrepsendringer i forslag til ny lov § 2.

Til § 13

Paragrafen første ledd stadfester utsendt utenriksstjenestemanns og honorær representants myndighet til å utføre notarialforretninger. Det er en videreføring av den myndighet som er gitt til samme personellgrupper i henhold til 2002-loven samt lov 24. april 2002 nr. 12 om notarius publicus. Adgangen til å delegere myndighet videreføres. Spesialutsending har ikke adgang til å utføre notarialfunksjoner, men departementet kan etter utkastet § 3 fjerde ledd dispensere fra dette forbudet.

Andre ledd gir departementet adgang til å fastsette nærmere vilkår for notarialforretninger i forskrift og i utenriksinstruksen.

Tredje ledd presiserer at det må gis særskilt myndighet til å motta forsikring i henhold til domstolsloven § 141.

Paragrafen erstatter § 16 i loven av 2002.

Til § 14

Paragrafen første ledd gir utsendt utenriksstjenestemann adgang til å utføre vigsel når vedkommende er tilknyttet en utenriksstasjon med vigselrett. Det tilsvarende § 17 i 2002-loven, men adgangen for norske honorære representanter til å vie bortfaller. Vigselrett er knyttet til bestemte utenriksstasjoner, og departementet gir ikke lenger vigselrett til honorære utenriksstasjoner. Det kan vies når én eller begge av brudefolkene er norsk statsborger, men ikke dersom én av brudefolkene er statsborger i det landet der vigsel skal finne sted. I likhet med 2002-loven har ikke spesialutsending rett til å utføre vigsel, men departementet kan gi dispensasjon, jf. utkastet § 3 fjerde ledd.

Andre ledd henviser til lov 30. juni 1955 nr. 20 om når norsk tenestemakt kan halda brudvigging i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg § 11 dersom vigsel er utført i strid med første ledd.

Tredje ledd gir Kongen fullmakt til å gi forskrift om vigsel ved utsendt utenriksstjenestemann.

Til § 15

Paragrafen fastsetter at det er anledning for utenriksstasjonene til å innkreve gebyr for tjeneste-

handling. Gebyret fastsettes i henhold til forskrift 20. juni 2014 nr. 780 om gebyr ved Norges utenriksstasjoner. Paragrafen erstatter § 21 i 2002-loven.

Til § 16

Paragrafen gjelder ikrafttredelse av loven og opphevelse av loven av 2002. Forskriftene vedtatt med hjemmel i lov 3. mai 2002 nr. 13 og lov 18. juli 1958 nr. 1 om utenriksstjenesten vil fortsatt gjelde så langt det er hjemmel for å gi slik forskrift også etter loven her. Paragrafen erstatter § 22 i loven av 2002.

Til § 17

Loven fører til begrepsendringer i annen lov.

Som følge av at samlebegrepet «utenriksstjenestemann» bortfaller, og «valgt utenriksstjenestemann» endres til «honorær representant», må omtalen av bemyndigede personer endres i lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene § 51 første ledd til de nye begrepene «utsendt utenriksstjenestemann» og «norsk honorær representant». Dette er bare en språklig endring.

Med ny lov vil myndighet til å vie ved utenriksstasjon bortfalle for norske valgte utenriksstjenestemenn (honorære representanter). Samlebegrepet «utenriksstjenestemann» bortfaller, og det vil kun være utsendt utenriksstasjon som kan vie. Lov 30. juni 1955 nr. 20 om når tenestemakt kan halde brudvigging i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg § 4 må derfor endres fra «norsk utanriks tenestemann» til «utsend utanrikstenestemann». Endringen medfører en innskrenking i den fullmakt som norske valgte utenriksstjenestemenn har i henhold til gjeldende lov, men er i samsvar med gjeldende praksis der ingen valgkonsulater er gitt vigselrett.

På grunn av bortfall av samlebegrepet «utenriksstjenestemann», må lov 22. mai 1981 nr. 25 § 225 tredje ledd og § 231 1. punktum om rettergangsmåten i straffesaker endres slik at fullmakten samsvarer med de nye begrepene for personellgrupper slik at «norske utenriksstjenestemenn» blir «utsendte utenriksstjenestemenn» og «norske honorære representanter». Endringen er av språklig karakter.

Ny lov medfører endrede paragrafnummer, slik at henvisning til paragrafen om flytteplikt etter utenriksstjenesteloven i lov 4. mars om statens tjenestemenn m.m. § 12 tredje punktum må endres fra § 9 til § 7. Endringen er av språklig karakter.

Utenriksdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om utenrikstjenesten (utenrikstjenesteloven).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om utenrikstjenesten (utenrikstjenesteloven) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om utenrikstjenesten (utenrikstjenesteloven)

§ 1 *Utenrikstjenestens oppgaver*

Utenrikstjenestens oppgaver er

1. å ivareta og fremme Norges interesser overfor utlandet, både norske særinteresser og de interesser Norge har felles med andre land
2. å gi norske statsborgere og juridiske personer råd og hjelp overfor utenlandske myndigheter, personer og institusjoner
3. å gi bistand til norske statsborgere i utlandet, inkludert bistand i forbindelse med strafforfølgning, ulykker, sykdom og dødsfall

Utenrikstjenestens oppgaver ivaretas av utenriksstasjonene og det departementet som Kongen bestemmer. Departementet forvalter utenrikstjenestens virksomhet og påser at lover og forskrifter blir overholdt.

Kongen gir nærmere forskrifter for utenrikstjenesten.

§ 2 *Utenriksstasjon*

Som utenriksstasjon regnes ambassade, konsulær stasjon, fast delegasjon eller annen utenriksrepresentasjon som opprettes av Kongen eller departementet.

Som diplomatisk fagstasjon regnes ambassade, fast delegasjon og annen utenriksrepresentasjon bestyrt av utsendt utenrikstjenestemann.

Som konsulær fagstasjon regnes generalkonsulat og konsulat bestyrt av utsendt utenrikstjenestemann.

Som honorær utenriksstasjon regnes generalkonsulat, konsulat, visekonsulat og konsularagentur bestyrt av honorær representant.

§ 3 *Utsendt utenrikstjenestemann*

Utsendt utenrikstjenestemann er embetsmann utnevnt i eller tjenestemann ansatt i departementet på ordinære vilkår som har stilling ved utenriksstasjon, og spesialutsending som er finansiert av annen statlig etat, utsendt for særlige formål ved utenriksstasjon for et bestemt tidsrom og ansatt midlertidig i departementet. Kravet om midlertidig ansettelse kan fravikes for så vidt gjelder spesialutsendinger fra forsvarsmyndighetene.

Utsendt utenrikstjenestemann som har ansvar for fagområder som utenriksstasjonen ivaretar på vegne av annen statlig etat, kan ansettes på åremål. Åremålsperioden kan være inntil fire år, med adgang til gjentagelse. Ingen

kan være ansatt på åremål etter denne bestemmelsen i mer enn åtte år til sammen.

Utsendt utenriks tjenestemann er underlagt stasjonssjefen.

Bestemmelsene i § 12 andre ledd, og §§ 13 og 14 gjelder ikke for spesialutsending, med mindre departementet bestemmer noe annet.

Ambassadør eller generalkonsul er embetsmann. Dette gjelder likevel ikke honorær generalkonsul.

Departementet fastsetter forskrift om bruk av titlene ambassadør, ministerråd, ambassaderåd, ambassadesekretær, attaché, generalkonsul, konsul, visekonsul og konsularagent.

§ 4 *Annen utsending*

Annen utsending er utsending som etter departementets bestemmelse knyttes til utenriksstasjon for et bestemt tidsrom, og som er ansatt i selvstendig rettssubjekt.

Annen utsending er underlagt stasjonssjefen.

§ 5 *Honorær representant*

Honorær representant oppnevnes av departementet som honorær generalkonsul, konsul, visekonsul eller konsularagent.

Departementet kan løse honorær representant fra vervet når det anses å være i Norges interesse.

§ 6 *Lokalt ansatt*

Lokalt ansatt er arbeidstaker som er ansatt ved utenriksstasjonen.

Utenriksstasjonen har myndighet til å ansette, suspendere, si opp og avskjedige lokalt ansatt.

Saker som gjelder suspensjon, oppsigelse eller avskjed, skal på forhånd forelegges departementet til godkjenning.

§ 7 *Flytteplikt*

Flyttepliktig embetsmann eller tjenestemann har plikt til å motta forflytning til likeverdig eller høyere stilling i departementet eller ved utenriksstasjon, med mindre det i særlige tilfeller blir bestemt noe annet.

Fast ansatt arbeidstaker i departementet blir flyttepliktig utenriks tjenestemann ved å tiltre stilling av minst ett års sammenhengende varighet ved utenriksstasjon.

Departementet bestemmer hvilke stillinger ved utenriksstasjon og i departementet som skal anses likeverdige når det gjelder forflytning.

Kongen gir forskrift om beordring av aspirant i utenriks tjenesten.

§ 8 *Hjemkalling og rådighet*

Når tjenestlige hensyn tilsier det, kan utsendt utenriks tjenestemann hjemkalles og stilles til rådighet for departementet.

§ 9 *Statsborgerskap*

Utsendt utenriks tjenestemann må være norsk statsborger.

§ 10 *Verv, forretningsdrift mv.*

Utsendt utenriks tjenestemann, annen utsending og honorær representant må ikke motta noe verv av diplomatisk, konsulær eller annen offisiell art av annen stats regjering eller av internasjonal organisasjon, med mindre departementet samtykker.

Utsendt utenriks tjenestemann og annen utsending må ikke for egen eller andres regning drive noen form for forretningsvirksomhet på tjenestestedet eller i utenriksstasjonens embetsdistrikt.

§ 11 *Vernetting*

I rettssaker angående tjenesteanliggender har alt personell som er nevnt i §§ 3 og 4, vernetting i Oslo, med mindre annet følger av folkeretten, eller saken etter alminnelige regler hører inn under annet vernetting.

I rettssaker angående tjenesteanliggender har alt personell som er nevnt i §§ 5 og 6, vernetting på arbeidsstedet, med mindre annet følger av folkeretten, eller saken etter alminnelige regler hører inn under annet vernetting. Etter at tvist har oppstått, kan partene som er nevnt her, avtale annet vernetting.

§ 12 *Overoppsyn*

Fagstasjonene har overoppsyn med underliggende honorære utenriksstasjoner i sitt embetsdistrikt. Diplomatiske fagstasjoner virker samtidig som konsulære fagstasjoner så langt departementet bestemmer.

Embets handlinger som ifølge lov skal utføres av konsulær fagstasjon, eller av tjenestemann ved konsulær fagstasjon, kan med samme rettsvirkning utføres av tjenestemann ved diplomatisk fagstasjon.

§ 13 *Notarialforretning*

Dersom norsk lov, overenskomst med fremmed stat eller denne statens lovgivning ikke er til hinder for det, kan utsendt utenriks tjenestemann, honorær representant eller den denne gir fullmakt, utføre enhver forretning som notarius publicus i Norge kan utføre, dersom det skjer til

fordel for norsk borger, eller forholdet ellers har tilknytning til Norge eller norske interesser.

Departementet fastsetter i forskrift de nærmere vilkårene for utførelse av notarialforretninger ved utenriksstasjon.

Forsikring etter domstoloven § 141 kan likevel bare mottas av utsendt utenriktjenestemann eller honorær representant som departementet har gitt fullmakt, eller, ved forfall, av hans stedfortreder.

§ 14 *Vigsel*

Dersom norsk lov eller internasjonal overenskomst ikke er til hinder for det, og overenskomst med vedkommende vertsland tillater det, kan utsendt utenriktjenestemann ved utenriksstasjon som departementet har gitt fullmakt, utføre vigsel. Det kan gis fullmakt til å utføre vigsel også når bare én av brudefolkene er norsk statsborger eller bosatt i Norge. Fullmakt kan ikke gis til vigsel av person som er borger av den stat hvor vigsel skal finne sted.

Dersom vigsel er utført i strid med første ledd, gjelder lov 30. juni 1955 nr. 20 om når norsk tenestemakt kan halda brudvigjing i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg § 11 tilsvarende.

Kongen gir forskrift om vigsel ved utsendt utenriktjenestemann.

§ 15 *Gebyr*

Utenriksstasjonene kan innkreve gebyr for tjenestehandlinger etter forskrift fastsatt av departementet.

§ 16 *Ikrafttredelse*

Loven trer i kraft på det tidspunkt Kongen bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves lov 3. mai 2002 nr. 13 om utenriktjenesten. Forskrifter gitt med hjemmel i lov 18. juli 1958 nr. 1 om utenriktjenesten og lov 3. mai 2002 nr. 13 om utenriktjenesten gjelder også etter at loven har trådt i kraft, så langt det er hjemmel for å gi slik forskrift også etter loven her.

§ 17 *Endringer i andre lover*

Fra det tidspunktet loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene skal § 51 første ledd lyde:

Konsulretten styres av *utsendt utenriktjenestemann og norsk honorær representant* som *departementet* har gitt *myndighet*.

2. I lov 30. juni 1955 nr. 20 om når tenestemakt kan halde brudvigjing i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg skal § 4 lyde:

Utsend utanrikstenestemann kan vigja brudfolk i samsvar med lovreglane om utenrikstene-sta.

3. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 225 tredje ledd skal lyde:

Etterforskning av straffbare handlinger forøvd om bord i norsk skip kan også foretas av *utsendte utenriktjenestemenn og norske honorære representanter som departementet har gitt myndighet*, etter nærmere regler som Kongen gir.

§ 231 første punktum skal lyde:

Etter begjæring fra påtalemyndigheten kan *utsendte utenriktjenestemenn og norske honorære representanter som departementet har gitt myndighet*, oppta forklaringer i utlandet, dersom det er adgang til det overfor den fremmede stat.

4. I lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. skal § 12 tredje punktum lyde:

Med dette gjøres ingen endring i plikten til å motta forflytninger etter utenriktjenesteloven § 7, eller i plikten til å la seg disponere mv. i forsvarspersonelloven § 7.